

Nan Inat Jesu Kristu An Iphodan Ta'u An Intudo' Mark

Hay Intuddun John An Mumbonyag
(*Matthew 3:1-12; Luke 3:1-18; John 1:19-28*)

1 ¹Hituwen itudo'u ya nan iphodan di tatagu an inat Jesu Kristu an imbabalen Apu Dios.

²Hay namangulun na'at ya niyunnudan hinan impitudo' Apu Dios i handin propeta an hi Isaiah an alyonay, Honago' han mamangulun e mangipa'innila hi aton nadan tatagun mundadaan hi umayam.

³Ta hay puntutuduwanah nadan tatagu an umanneh awadana hinan agge naboblayan ya itku'itkukna an alyonay, Idadaan ta'u ha ma'andong hi awon nan Ap'apu ta'u ta midadaan hi umaliyana.^a

⁴Ta hay nipa'annungan tuwe ya hi John an mumbonyag an immeh nan agge naboblayan ta intutuduwana nadan tatagu hi atondan muntutuyuh bahulda ta idinongda nadan adi maphod an ato'atonda ta wan pakawanon Apu Dios dida on numpabonyagdan hiya. ⁵Ta intutuduwana nadan tatagu an nalpuh ad Jerusalem ya hinadan udum an boblehdi hi ad Judea. Ta nun'ibagaday puntutuyuwandah bahulda ot pumbonyagan John didah nan wangwang an nungngadan hi Jordan.

⁶Hay lubung John ya nan na'abol an dutdut di kemel ya han lalat di imbalikisna. Ya ammuna nadan dudun ya danum di iyukan hi intanudna.^b

⁷Ta muntutudu'e on alyonay, Wada han ahi umalin na'abbaktu mu ha'on te ta'on on ha e' pangubadan hi tayun di hapatutna ya na'adda'ula' an mangat. ⁸Te hay pamonyag'u i da'yu ya liting ya abuh mu hay pamonyagnan da'yu ya nan Espiritun Apu Dios.

^a **1:3** Hay pinhodnan alyon ya ta ipaphodday pangatda ta midadaandah nan umaliyan Jesu Kristu. ^b **1:6** Nan lubung di propeta ya nan na'abol an dutdut di kemel ya lalat an balikis ya atbohndin hay itanudda ya dudun ya danum di iyukan. Sekariah 13:4

Hay Nabonyagan Jesus Ya Hay Namatnapatnaan Nan Diyablu I Hiya
(Matthew 3:13-4:11; Luke 3:21-22; 4:1-13)

⁹Agge nadne ya nipa'annung nadan inali'alín John te hi Jesus an nalpuh ad Nasaret hidih ad Galilee ya imme ot mumpabonyag i John hidih nan wangwang an nungngadan hi Jordan.

¹⁰Ta on hiyah nabonyagan ot duma'al hinan pingngit di wangwang ya tinigonan niluwat hi ad abunyan ya wada nan Espiritun Apu Dios an ay pallumay tigona an mangali ot mungkohop i hiya. ¹¹Ya wada han madngol an hapit an nalpuh ad abunyan an alyonay, He'a nan Imbabale' an pa'appohpohdo' ya umipa'amlong'a i ha'on.

¹²Ya i diye ya impangulun nan Espiritun Apu Dios hi Jesus hinan agge naboblayan. ¹³Ta napat (40) di algo hi niha'adanahdi ya hidiy e namatnaan Satanas i hiya ta hay ena tuwali pumbahulan. Ya dayyadahdiy atatakut an animal mu wadada nadan anghel an nangipapto' i hiya.

Hay Nanghipunan Jesus An Nuntudtudu
(Matthew 4:12-17; Luke 4:14-15)

¹⁴Hidin nibalud hi John ot umeh Jesus hi ad Galilee ta ena itudtudu nan inat Apu Dios an iphodan ta'un alyonay, ¹⁵Ad uwanin agagga moy pun'ap'apuwán Apu Dios ya mahapul an muntutuyu ayuh nadan adi maphod an ina'inatyú ya indinongyun mangat i dadiye ya abulutonyu tun maphod an ituddu' an inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.

Hay Nangayagan Jesus Hinadan Muntabukul
(Matthew 4:18-22; Luke 5:1-11)

¹⁶Hidin mundaldallanan hi Jesus hinan pingngit nan lobong an nungngadan hi Galilee ya tinigona nan hinagi an da Simon i Andrew an muntabtabbukulda te hidiyey tamuda ¹⁷ot ayagana didan alyonay, Ma'ayu ta unudona' ta tudduwan da'yuh atonyun mangayag hi tatagu ta umunuddan ha'on. ¹⁸Ya na'ibagondan inha"ad di tabukulda ot miyunuddan hiya.

¹⁹Ta onda immeh nan pangngelna ya minangmang bon Jesus da na' Sebedi an da James i John an wadadah nan bangsa an pun'iphodday tabukulda ²⁰ot ayagana dida. Ta tinaynanda damdamah amada ya nadan impabo'laanda ot mi'yeda i Jesus ²¹hi ad Kapernaum.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op
(Luke 4:31-37)

Ya hidin Habadun tungo ot e muntudtuduh Jesus hinan a'am'amungan di Judyu. ²²Ya masda'aw nadan tataguh

panudduna te maphod di panudduna mu hay panuddun nadan muntudtunduh nadan uldinmin Judyu.

²³Ya wahdi han ni'yamung i dida an nahi'pan ta tinumkuk ²⁴an alyonay, Jesus an i Nasaret, on nganney nun'iyalim hitu? Undan immali'a an manadag i da'mi? Innila da'a te he''a nan nahamad di niyatana an hinnag Apu Dios. ²⁵Mu inhingal Jesus an alyonay, Duminong'a ya immaan'a ituwen tagu.

²⁶Ta hidiyen nih'op ya impagayonggongna nan tagun nih'opana ot inayunan tumkuk ot ahi mala'ah. ²⁷Ya nada'en na'amung hidi ya mumbabaggaandan alyonday, Nganne nin di a'at naen balu an tutdudu? Matigon ongal di abalinana te ta'on on hanadan nih'op ya unudonday ibagana. ²⁸Ta hiya nan nundongol di a'at Jesus hinadan bobleh ad Galilee.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh
(*Matthew 8:14-17; Luke 4:38-41*)

²⁹Hidin nakak da Jesus hinan a'am'amungan di Judyu ot umedan da James ya hi John hi balen da Simon i Andrew. ³⁰Ya wahdi hi inan nan ahawan Simon an malmallo' te mumpudut. Ta impa'innilada i Jesus ³¹ot umeh nan nalo'ana ot podnona ta bumangon ya na'ibagan pinumhod. Ot e munha''ang ot idadaanay anon da Jesus. ³²Ya hidin nalimuh nan algo ya nun'iyedah awadan Jesus di dakol an mumpundogoh ya nun'ahi'pan. ³³Ta na'amung nadan tatagu i diyen boble hinan way lita''angan ³⁴ot pun'ipaphod Jesus nadan mumpundogoh an nat'onat'on di dogohda ya nunla'ahna nadan nun'ih'op. Mu aggena impahapit dadiyen nih'op te aggena pinhod an diday mangipa'innila an hiya nan Kristu.

Hay E Nuntudtuduwan Jesus Hi Ad Galilee
(*Luke 4:42-44*)

³⁵Agge nabigat ot bumangon hi Jesus ot umeh nan ma''id ha tagu ot e mundasal. ³⁶Mu hidin hiyah nabigat ot e punhama' da Simon hi Jesus. ³⁷Ta onda inakhupan ot alyonday, Ume ta'u te umman hama'on da'ah nadan tatagu.

³⁸Mu alyonan diday, O mu mahapul an ume ta'uh nadan udum an boblehtu te mahapul an itudtuduwa' damdama dida te hituwey nun'iyali'. ³⁹Ta hininap Jesus nadan bobleh ad Galilee an e nuntudtunduh nadan a'am'amungan di Judyu on nunla'ahna nadan dimunyu an nun'ih'op hinadan tatagu.

Hay Nangipaphodan Jesus I han Na'gullidan
(*Matthew 8:1-4; Luke 5:12-16*)

⁴⁰Indani ya wada han tagun na'gullidan^c an imme ot mundu'un hi hinangngab Jesus ot alyonay, Apu Jesus, daan mo bahan ta pohdom'e ya impaphoda' hitun dogoh'u.

⁴¹Ya himmo' Jesus ot iha'monay ta'lana i hiya ot alyonay, O pohdo'. Pumhod'a. ⁴²Ta ona inathidi ya na'ibagan pinumhod di adol diyen na'gullidan. ⁴³Ot padanan Jesus i hiya an alyonay, ⁴⁴Adim ibagbagah tuwen inat'un he'a. Mu mahapul an ume'a ta em ipatigoh nan padi an pinumhod'a. Ya inunudmu nan nibagah nan tugun Moses ta idatmu ha i'nong diyen padi i Apu Dios ta panginnilaan nadan tatagu an nan padi ya abulutonan na'aan nan dogohmu. ⁴⁵Mu ta'on hi athidiy imbagan Jesus i hiya ya imme ot ena pun'ipa'innilah diyen inat Jesus i hiya. Ta ma'id ha ohah bobleh umayan Jesus hi adi humalunghung di tatagun hiya. Ta hiya nan immeh nan ma'id ha boble mu nitnudda damdamahdi nadan tatagu.

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Naparalays
(*Matthew 9:1-8; Luke 5:17-26*)

2 ¹Nala"uh han atnay algo ot mumbangngad da Jesus hi bobledah ad Kapernaum. Ta on dingngol bon nadan tataguhdi ²ot umedah awadana. Ta lo'tat ya adi umdah nan lita"angan hi umbunan nadan tatagun mundongol hinan hapit Apu Dios an itudtudun Jesus.

³Indani ya indatong han opat an tatagu han naparalays an in'ayudda. ⁴Mu ma'id ha atondan mangiyeh awadan Jesus te dakolday tagu. Ta inyeda moh atop ot gutbawonda nan atop an nipto'an Jesus ot buyunondah diyen ni'ayud. ⁵Ya innilan Jesus an nahamad di pangulugdan hiya ot alyonah nan mundogoh di, Pinakawan'uy bahulmun iba. ⁶Ya wadaday muntudtuduh uldinmin Judyu an ni'yamung ⁷ta alyondah nomnomday, Te han tagu an tanganuna ihya ipaddung di niyatana i Apu Dios. Ot ten ammunah Apu Dios an mamakawan hi bahul di tagu. ⁸Mu innilan Jesus hidiyen punnomnomda ta hiya nan inalanan diday, Tanganu mahan on athinay punnomnomyu? ⁹Nganney nalaklakah patiyonyu? On nan alyon hi napakawan di bahulmu onu nan alyon hi tuma'dog'a ya inalam nan nangi'ayudandan he'a ya imme'a? ¹⁰Ibaga' i da'yu an ha'on an Nitulang Hitun Tatagu ya abalina' an ipaphod di tagun naparalays ta panginnilaanyu an abalina' bon mamakawan hi bahul di tatagu. Ot alyona i diyen tagu di, ¹¹Tuma'dog'a ya inalam nan nangi'ayudandan he'a ya immanamut'a.

¹²Ya timma'dog ot alana nan nangi'ayudandan hiya ot umanamut. Ta nadan tatagun nanigo i diyen na'at ya masda'awda ot dayawondah

^c 1:40 Nan na'gullidan ya hidiye nan alyon di udum an Biblia hi leprosy.

Apu Dios an alyonday, Ad uwani mahan ya abuh han nanigan ta'u i han athinan na'at.

Hay Nangayagan Jesus I Libay
(*Matthew 9:9-13; Luke 5:27-32*)

¹³Han hin'algo ya imme boh Jesus hinan pingngit di lobong ya niyunud nadan tatagun hiya ta hidin na'amungdah awadana ot itudtuduwana dida.

¹⁴Ya hidin mundaldallanan da Jesus ya tinigonah nan way upihhinan di pumbayadan hi buwis hi na' Alpeus an hi Libay an mun'amung hi buwis. Ot alyon Jesus i hiyay, Ma'at mi'unud'an ha'on.

Ya natanna'dog ot mi'ye i Jesus.

¹⁵Han hin'algo ya inayagan Libay da Jesus ta eda mangan hi baleda. Ya dakol nadan tatagun alyon nadan Judyu hi nun'abahulan an mun'amung hi buwis di udum an nitnud i Jesus ot mi"andan dida.

¹⁶Ya hidin tinigon nadan Paliseu an muntudtuduh uldinmin Judyu an mi"an hi Jesus i dadiyen alyonday nun'abahulan ya alyondah nadan itudtuduwanay, Tanganu mahan on mi'mi"an hi Jesus hinadan nun'abahulan?

¹⁷Mu hidin dingngol Jesus hidiyen inalida ot alyonay, Nan tagun ma"id ha dogohna ya adina mahapul di doktor. Mu nan waday dogohna ya hiyay munhapul hi doktor. Ya atbohhdin bokon nadan mangalih ma"id ha bahulday immaliya' te hay immaliya' ya gapuh nadan nun'abahulan.

Hay A'at Di Pun'ulatan
(*Matthew 9:14-17; Luke 5:33-39*)

¹⁸Wada han nun'ulatan nadan itudtuduwan John ya nadan Paliseu. Ya immeday udum hi awadan Jesus ot alyondan hiyay, Tanganu on hanadan itudtuduwan John ya nadan Paliseu ya mun'ulatdah ad uwani mu hanada'en itudtuduwan ya adida mun'ulat?

¹⁹Ya inalin Jesus i diday, Innila ta'u an wada'ey kasal ya adida mun'ulat nadan tatagun na'amung. Ot athidih ad uwani an gapu ta wadaa' ni' hitu ya adi mahapul an mun'ulatda. ²⁰Mu indani ta ma"ida' mon tigonda ot mun'ulatdah punnomnomandan ha'on.

²¹Ya innayun Jesus an alyon di, Undan wa'et napa"ih nan limmame an lubungyu ya ilkobyu nan pa"ala? Adiyu te atonyu'ehdi ya ayyu te kumittang nan nilkob ya minamana nan napa"ih. ²²Ya atbohhdih nan pinahapah an bayah an adiyu iha"ad hinan nadunut an lalat an pangiha"adan hi bayah. Te atonyu'ehdi ya bughiyonah diyen nittuwana ot mitopal. Te hanan pinahapah an bayah ya mahapul an miha"ad hinan pa"apya an up'up an pangiha"adan hi bayah.

Hay A'at Nan Habadun Tungo
(*Matthew 12:1-8; Luke 6:1-5*)

²³Wada han Habadun tungo an ini'wan da Jesus i han puntanoman ot pungkultung nadan itudtuduwana dohah nadan nitanom. ²⁴Ya wadaday Paliseu an nanigo ot alyonda i Jesus di, Tigom'e, tanganu mahan on aton nadan itudtuduwam ha athina yaden paniyo te Habadun tungo?

²⁵Mu inalin Jesus i diday, Undan aggeyu innila din inat David hidin nadne hidin apadin Abiatar an hidin nun'a'agangan nadan nun'ibbana ²⁶ot pamaaggot hunggop hinan tabernakel ot alana nadan tinapay an nidawat i Apu Dios ot anondah nadan nun'ibbana an ta'on on paniyoh anon di bokon padi. ²⁷Mu ma'id ha alyon ta'uh paniyoh diyen inatda. Ot athidi te nan Habadu ya numbalinon Apu Dios hi tungo ta iphodan di tagu. ²⁸Ya ha'on an Nitulang Hitun Tatagu di ukod an mangibagah nan paniyo ya nan bokon an umat hinan a'at di Habadun tungo.

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Nataklyu Di Ta'lena
(*Matthew 12:9-14; Luke 6:6-11*)

3 ¹Indani ya imme boh Jesus hinan a'am'amungan di Judyu ya wahdi han lala'in nataklyu di ohan ta'lena. ²Ta nadan udum an tatagun wahdi ya hahalipatanda hi'on paphodon bon Jesus hidiyen mundogoh i diyen Habadun tungo ta waha ipabahuldan hiya. ³Ot ayagan Jesus hidiyen nataklyu di ta'lena ot alyonay, Tuma'dog'ah hinangngab datuwen tatagu. ⁴Ot alyon Jesus di, Wada han mahmaha' i da'yu. Undan nganney nibagah nan uldin ta'un Judyu hi aton hinan Habadun tungo? On aton nan maphod onu nan adi maphod? Ya on wa'e ha munligat ya boddangan ta tumagu onu maphod on patayon?

Mu pamaag nadan tataguh dindinong. ⁵Ot itigonah nadan tatagu yaden bimmungot an gapu ta athidin adi maphod di a'atda. Ot alyona i diyen nataklyu di ta'lena di, Uyyadom di ta'lem.

Ta inuyyadna ya ni'bagan pinumhod. ⁶Mu hidin tinigon nadan Paliseu hidiyen na'at ot lumah'unda ta eda hahapiton hinadan tatagun Herod di atonda an mamate i Jesus.

Hay Na'amungan Di Tataguh Nan Pingngit Di Lobong

⁷Ot makak da Jesus hinadan itudtuduwana i diyen boble ot umedah nan way pingngit nan lobong an nungngadan hi Galilee. Ya dakkodakkolday tatagun nun'itnud i dida an i Galilee ⁸ya nadan nalpuh ad Jerusalem ya nadan udum an bobleh ad Judea ya hi ad Idumia ya hinan duwan boblen ad Tyre ya ad Sidon ya nadan nalpuh nan dommang nan wangwang an nungngadan hi Jordan. Ta immedan namin hi awadan Jesus te dingngolda nadan maphod an ina'inatna. ⁹Ta lo'tat ya alyonah

nadan itudtuduwanay, Eyu idadaan nan bangka ta hidiy e' umohnongan te ma'id tee ha ato' te munhuhukwittan tudan tatagu.

¹⁰Te nun'ipaphodna nadan mumpundogoh ta hiya nan mumpupullohdan e manapan hiya. ¹¹Ya wadada'e nadan nun'ahi'pan ta tinigodah Jesus on nundu"undah hinangngabna on muntukukdan alyonday, Innilamin he'a nan Imbabalen Apu Dios. ¹²Mu impadinong Jesus dida te adina pohdon an diday mangipa'innilah a'atna.

Hay Namto'an Jesus Hinadan Apostolesna

(Matthew 10:1-4; Luke 6:12-16)

¹³I han hin'algo ya immeh Jesus hinan nabillid ot ipa'ayagna nadan pohdonan ayagan. Ta onda imme ¹⁴ot pot'onay himpulut duwa (12) ta diday pun'ib'ibbana ot ngadanana didah Apostoles. Ta udum hi algo ya diday honagonah e muntutudu ¹⁵ya idattana didah abalinanda an munla'ah hi nun'ih'op. ¹⁶Hay ngadan dadiyen himpulut duwa (12) ya hi Simon an nginadanan Jesus hi Peter ¹⁷ya da na' Sebedi an da James i John an dida nan nginadanan Jesus hi Bonerges an hay ibalinana ya ay kidul di niyatanda ¹⁸ya hi Andrew ya da Philip i Bartolome ya hi Matthew ya hi Thomas ya hi Tadeus ya hi James an hi na' Alpeus ya hi Simon an ohan Selote ¹⁹ya hi Judas Iskariot an hiya nan mangipatiliw i Jesus.

Hay Adi Pamihulan Hinan Espiritun Apu Dios

(Matthew 12:22-32; Luke 11:14-23; 12:10)

²⁰Hidin numbangngad da Jesus hinan boble ya na'amungda boy dakol an tatagu ta ta'on on ha e panganan da Jesus on ma'id ha atonda. ²¹Ya hidin dingngol nadan a'ammod Jesus ot umedan e mangawit i hiya te alyon nadan udum di mabongbongang.

²²Ya wadadahdi nadan muntutuduh nadan uldinmin Judyu an pa'alpudah ad Jerusalem an alyonday, Umman nee nih'op i hiya nan ap'apun nadan dimunyu ta hiya nan abalinanan munla'ah hi nih'op. ²³Mu innilan Jesus hidiyen layahda ta hiya nan inalinah nadan tatagun na'amung di, Onha hi Satanas di nangdat hi abalina' an munla'ah hi nih'op ot undan mabalin ta hi Satanas ya mi'buhul hinadan ibbana? Ot alyon bon Jesus di, ²⁴Onha mumbubuhhulan nadan himpamoble ot umannung an lo'tat ya madadagdan namin. ²⁵Ya atbohdihi nadan hina'amma an onha dida dida on numpapatteda ot lo'tat ya madadagdan namin. ²⁶Ot athidi i da Satanas an onha mundudu"uganda ot lo'tat ya mapogpog di pun'ap'apuwana. ²⁷Hi Satanas ya umat hinan mabikah an lala'in mun'adug hi balena ta adi ma'akoy gina'una. Mu ha'on an ma'abbikah mu hiya ya nalakah pamoboda' i hiya ta way ato' an manggop hi balena ya nun'ala' nadan gina'una.

²⁸Ya alyona boy, Ibaga' i da'yu an an namin di bahul an umat hinan pamihulan hi ibban tagu ya mabalin an mapakawan. ²⁹Mu hanan mangalih hi Satanas di nangat hinan inat nan Espiritun Apu Dios ya adi pakawanon Apu Dios hi inggana. ³⁰Manu'eh athidiy imbagan Jesus ya hay nangalyan nadan tataguh hi Satanas di nangdat hi abalinana an bokon nan Espiritun Apu Dios.

Hay Nitulang I Jesus

(Matthew 12:46-50; Luke 8:19-21)

³¹Hidin muntudtuduh Jesus hinadan tatagu ya dimmatong da inana ya nadan i'ibanan linala' i an mangayag i hiya ot umohnongdah nan dola. ³²Ta nadan tatagun wahdi an mangmangngol hinan ituddudunay e nangibagan hiya an alyonday, Wahna man da inam hinadan i'ibam hi dola te pinhodan mi'hapit i he"a. ³³Ya alyon Jesus di, Ma"i ha napilih hi ina' ya i'iba'. ³⁴Ot itigonan didan namin an na'amung ot alyonay, An namin ayu ya ibilang da'yuh hi ina' ya i'iba'. ³⁵Te nadan tatagun mangun'unud hinadan pohdon Apu Dios ya diday ibilang'uh i'iba' ya ammod'u.

Nan Ni'aligan Di Ohok

(Matthew 13:1-9; Luke 8:4-8)

4 ¹I diyen algo ya imme da Jesus hinan way pingngit di lobong an nungngadan hi Galilee ot muntudtudu bohdi. Ya dakkodakkol nadan tatagun himmalunghung i hiya ta hiya nan immeh nan bangka an wahdih nan lobong ot e umbun hidi. Ta nadan tatagu ya timma'dogdah nan pingngit nan lobong. ²Ot itudduwana dida an in'alignay nanudduna an alyonay, ³Donglonyu han ibaga', Wada han e nunhabuwag hi ohok. ⁴Ya hidin pun'ihabuwagna ya wadaday nipto' hinan awon ot ume nadan hamuti ot pun'a'anda. ⁵Ya hanada'en udum ya nipto'dah nan mabatu an kittang di lutana ta manu te agagga ot humangoda ⁶mu hidin pinumtang ya nun'a'alyohda ot mun'a'ateda te namaganan nan kittang an lutan himmangawanda. ⁷Ya hanada'en udum ya nipto'dah nan matalo'to'. Ta himmangoda mu inilung nan gulun dida ta ma"i ha imbungada. ⁸Mu hanada'en udum ya nipto'dah nan malumong an luta ta himmangoda ot umo'ongalda ot bumungadan namin an dakol di bungan di udum ya indakdakol di udum ya manghan di bungan nadan udum. ⁹Ta on indappuh Jesus ot alyonay, Da'yun waday ingana ya maphod onyu na'addonglon hinaen intuddu'.

Hay Ibalinan Nan Ni'alig An Ohok

(Matthew 13:10-23; Luke 8:9-15)

¹⁰Hidin nabukal nadan tatagu ta ammuna nadan Apostoles ya nadan udum an nangulug i Jesus ot mahmahanday ibalinan nan inuhuhna.

¹¹Ya alyon Jesus di, Udu'dul i da'yu te nipa'innila i da'yuy a'at nan agge ni' na'innilaan an pun'ap'apuwan Apu Dios. Mu hanada'en adi mamati ya mi'alig nadan mituddun dida. ¹²Te ta'on onda tigotigon nadan ato'ato' ya donglodonglonda nadan ibagabaga' ya adida ahan ma'awatan. Te onha ma'awatanda ot wan muntutuyudah nadan numbahulanda ta wan pakawanon Apu Dios dida.^d

¹³Mu ta'on'eh on da'yu ya adiyu ma'awatan nan ni'aligan nan ohok ot nganney atonyun manginnilah nadan udum an ituddu'.

¹⁴Hay ni'aligan nan e nunhabuwag hi ohok ya hiya nan e mangipa'in'innilah nan hapit Apu Dios. ¹⁵Ya hanan awon an nipto'an nadan udum an ohok ya nadan tatagun nangngol hinan hapit Apu Dios mu immeh Satanas ot ha'ulona dida ta lininglingda nadan hapit Apu Dios an dingngolda. ¹⁶Ya hanada'en mabatu an nipto'an nadan udum an ohok ya dadiye nadan nangngol hinan hapit Apu Dios an manu te mun'am'amlongda ni' an mangunud ¹⁷mu paddungnay agge limmamut di pangulugda te gapuh nadan dakol an hapit di tatagun dida onu gapuh ligatda ya indinongdan mangunud hinan hapit Apu Dios. ¹⁸Ya hay ni'aligan'en nan matalo'to' an nipto'an nadan udum an ohok ya nadan udum an tatagu an nangngol hinan hapit Apu Dios ¹⁹mu hanadan kinadangyan ya nadan udum an ma'omnawan hitun lutay gagamgamanda. Ya wada'ey punligatanda ya minomnomanda. Ta datuwen namin di miploh hi punnomnomda ta ma"i'd ha niyatan nadan hapit Apu Dios an dingngolda hi nitaguwanda. ²⁰Ya hana'en malumong an nipto'an nadan udum an ohok ya nadan nangngol hinan hapit Apu Dios ot unudonda. Ta hiya nan dakol nadan maphod an ato'aton di udum ya indakdakolnah udum ya manghan hinadan udum.

Hay A'at Di Dilag

(Luke 8:16-18)

²¹Alyon bon Jesus di, Undan da'yu'e ya tolganyu nan hilaw ya hina"ubanyu onu eyu ipahiluk hinan kama? Otten di'et natolgan ya eyu ipattuk. ²²Ta athidih nan tutdudu' an lo'tat ya mipa'innila ta hanadan paddungnay nipa'eh ad uwani ya ma'innilaan. ²³Ot da'yun waday ingana ya maphod onyu na'addonglon hinaen inali'. ²⁴Te onha ihamadyun donglon ya inunudyu ot ma'ud'udman di innilaonyu. ²⁵Te nan mangunud hinadan nituddun hiya ya ma'udman di innilaona. Mu nan tagun adi mangunud hinadan nituddun hiya ya ta'on on nan kittang an innilana ya linglingona.

Hay Nipaddungan Nan Umongngalan Nan Nihok

²⁶Alyon bon Jesus di, Hanan pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat i ha taguh e nun'ohok. ²⁷Ta hidin inggibbuhna ot mahiw hinadan udum

^d 4:12 Isaiah 6:9-10

an atona ta pinalpaliwana ya himmango nadan inihokna. Mu aggena innila hi'on nganney inat nadan inihoknan himmango ²⁸te ukod nan luta an mangipahango ya mangipa'ongngal ya mangipabunga. ²⁹Ta wa'et natongda ya ahi ume nan tagun e mun'apit hinadan bungan nadan intanomna.

Hay Nipaddungan Nan Kittakittang An Ohok
(*Matthew 13:31-32; Luke 13:18-19*)

³⁰Alyon bon Jesus di, Hay oha boh ipaddungan nan pun'ap'apuwan Apu Dios ³¹ya nan kakitkittangan an ohok an ma'alih mustard. ³²Mu ta'on on kittakittang mu di'et nitanom ta nahikon ya ong'ongngal mu nadan udum an nitanom ta mabalin an pumbayaan di hamuti nadan hapangna.

³³Ta athi'athidiy inat Jesus an in'ali'alignay nanudduna ta wan mabalin an ma'awatan nadan tatagu nadan itudtuduna i dida. ³⁴Ta an namin nadan intudduna ya in'aligna mu abuhda'eh nadan itudtuduwana on imbaganay ibalanan nan in'aligna.

Hay Nangipadinongan Jesus Hinan Puwo'
(*Matthew 8:23-27; Luke 8:22-25*)

³⁵Hidin mun'ahdom i diyen algo ya alyon Jesus hinadan itudtuduwanay, Umagwat ta'uhdih dommangna. ³⁶Ot mumbangkada i diyen inumbunan Jesus ot taynanda nadan tatagun na'amung hidi. Mu wadada damdamay udum an bangka an niyunud i dida. ³⁷Ta hidin mangmanggeda ya inihbodna han puwo' ta maludulludun nan dalluyun on nihuyat hinan bangka ta ay malnong nan bangka. ³⁸Mu hi Jesus ya numpungan an na'alo'an hinan awidan di bangka. Ot e bangonon nadan itudtuduwana ot alyonday, Apu Jesus, boddangan da'mi te tee man an malnong ta'u?

³⁹Ta bimmangon ot alyonay, Duminong'an puwo'.

Ya nadadinong nan puwo' ya nan dalluyun ta ma'id ha al'ali. ⁴⁰Ot alyonah nadan itudtuduwanay, Tanganun ayu mahan ma'attakut? Undan ma'id ha pangulugyu?

⁴¹Ya masda'aw nadan itudtuduwanan munhahapitdan alyonday, Nganne nin hituwen tagu an ta'on on ha puwo' ya dalluyun on unudonday ibagana?

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op
(*Matthew 8:28-34; Luke 8:26-39*)

5 ¹Ta dimmatong da Jesus hi ad Gadara an dommang di ad Galilee. ²Ta hiyah munlah'un hi Jesus hinan bangka ya tuwe han nahi'pan an nalpuh nan lubu'an ³te hidiy ena punli'li'odanan. Ya an namin di pamobodan hiya on po'tangona. ⁴Ta ta'on hi bangkilinganday ta'lana

ya hukina on po'tangona. Ta athi'athidi an bobodonda on pino'tangna ta lo'tat mo ya ingnganuy nadan tatagun mamobod i hiya. ⁵Ta abigabigan ta'on on hinan mahdom on e humanawwangan hidih nan way lubu'an ya hinadan nabillid an tumukutukuk on ingganandutnay adolnah nadan batu.

⁶Ya hidin minangmangnah Jesus ot tagtagona ta imme ot mundu'un hi hinangngabna ⁷ot itkuknan alyonay, Jesus an imbabalen nan na'abbaktun Dios, undan nganney atom i ha'on? Isapatam bahan i Apu Dios an adiya' paligaton i he'a.

⁸Manu'eh inalinah diye ya hay nangalyan Jesus i hiyay, Mala'ah'a i naen lala'i. ⁹Ot alyon bon Jesus i diyen nih'op di, Ibagam di ngadanmu.

Ya alyonay, Hay ngadan'u ya hi Dakol te dakol ami.

¹⁰Ya alyondan Jesus di, Adi da'mi bahan pa'aanon ituwen boble.

¹¹Ya nipaddih an wadaday babuy an mangmangngan hinan way nabillid ¹²ot alyon nadan nih'op di, Pa'aanon da'mi'e ya daan mo bahan ta iyabulutmu ta ta'on on e ami mih'op hinadan babuy.

¹³Ta on inyabulut Jesus ot mala'ahdah nan nih'opanda ot eda mun'ih'op hinadan babuy ta ahiyayappahan nadan duway libun (2,000) babuy ot umedah nan lobong ta nun'a'altngda. ¹⁴Ta hanada'en mangipapto' i dadiyen babuy ya pamaagot bumtikda ta an namin nadan boblen nangipluyanda on inuhuhdah diyen na'at. ¹⁵Ya hanada'en tatagun nangngol ya pinhodan e tigon hi'on immannung ta hiya nan immedah awadan da Jesus. Ya immannung peman an wahdin um'umbun hidiyen lala'in nahi'pan ni' an nunlubung mohpe te pinumhod di nomnomna. Ya timmakutda. ¹⁶Ya hanada'en nanigo i diyen na'at ya inuhuhdah nadan tatagu nan na'at i diyen tagu ya nadan babuy. ¹⁷Ta alyon mon nadan tatagu i Jesus di, Umaan'a bahan hitun numboblayanmi.

¹⁸Ta hidin umeda mo da Jesus hinan bangsa ya imbagan diyen lala'in nahi'pan ni' an pinhodnan mi'ye i dida. ¹⁹Mu adi pi'yayon Jesus an alyonay, Maphod di umanamut'a ta em uhuhon hidiy a'at di nammo'an Apu Dios i he'a. ²⁰Ot unudon diyen lala'i. Ta on imme ot ena mo ibagabagah nadan tataguh abobboblehdih ad Dekapolis hidiyen inat Jesus i hiya. Ta hanada'en nangngol i diyen ibagabagana ya masda'awda.

Hay Nanapaan Han Babaih Lubung Jesus

(Matthew 9:18-26; Luke 8:40-56)

²¹Numbangka bo da Jesus ot mumbangngaddah dommang nan lobong ya dakkodakkolda bo nadan tatagun e himmalunhung i hiya. ²²Ya wada han mangipangpanguluh nan a'am'amungan di Judyu an hi Darius an imme ot mundu'un hi hinangngab Jesus ²³ot alyonay, Umeta bahan ta em iha'moy ta'lem hinan imbabale' an tuwen mate ta wan tumagu. ²⁴Ot mi'yeh Jesus ya mun'i'itnuddan dida nadan tatagu an amod onda e humalunhung i hiya.

²⁵Ya wada han babain himpulut duway (12) tawon di agge dimminongan di dalam malpuh adolna. ²⁶Ta ma'id ha aggena e numpa'agahan ta inumahnan namin di pihhuna ya agge damdama na'agahan an onnot on namama. ²⁷Mu innilan diyen babai nadan ina'inat Jesus ta hiya nan nitnud ot dapaonay lubang Jesus te hay ninomnomna ya alyonay, ²⁸Ta'on on namaag ya dinapa' di lubangna ot pumhoda'. ²⁹Ya hidin dinapana ya na'ibagan nati'od nan dalam malpuh adolna ya inamtanan pinumhod hidiyen dogohna. ³⁰Ya ta'on on hi Jesus ya inamtana an nan abalinanay bimmoddang i diyen babai ta inligguhna nadan tatagu ot alyonay, Nganney nanapah lubang'u?

³¹Ya alyon nadan itudtuduwanay, Nganney pot'on hi nanapah lubangmu i ha athitu an dakkodakkol tudan tatagu.

³²Mu muntiggotiggo ya tinigonah diyen babai. ³³Ya munggayayonggong hidiyen babaih takutna ot e mundu'un hi hinanggab Jesus ot iba'agna an hiyay nanapah lubangna.

³⁴Ya alyon Jesus i hiyay, Gapuh nan pangulugmun iba ya na'aaan nan dogohmu. Umanamut'a ot malinggop'a mo aya te pinumhod'a.

Hay Nanaguwan Jesus I Han Pa'attena

³⁵Aggena impadappuh hidiyen ibagana ya wadaday immalin nalpuh balen Darius ot alyondan Darius di, Adim awiton nan muntutudu te niluh damdaman nate nan imbabalem.

³⁶Mu hidin dingngol Jesus hidiyen inalida ot pamaaggot alyonan Darius di, Adi'a minomnoman hinan imbagadan he'a, pamaag ya nundinolan ha'on.

³⁷Ot adi pi'yayon Jesus nadan tatagu ta ammuna da Peter ya nan hinagin da James i John di ni'uyug i dida.

³⁸Ta onda dimmatong hinan balen diyen mangipangpanguluh nan a'am'amungan di Judyu ya wahdiday ahingungulngul ta ma'id ha pa'inonglan. ³⁹Mu hinunggop hi Jesus ot alyonay, Tanganun ayu ahikokoga? Umman agge nate nan unga te on nalo' ya abuh. ⁴⁰Ya ngihngihilandah Jesus mu impalah'una dida ta ammuna da inana ya hi amana ya nan tulun nitnud i hiya an immeh nan awadan nan unga ⁴¹ot odnan Jesus di ta'lana ot ihapitnah hapitdan alyonay, Talita kumi an hay ibalinana ya he'an unga, bumangon'a. ⁴²Ya nabannangon nan unga an himpulut duway (12) tawona ot dumallan. Ta on tinigon nadan a'ammodna ya masda'awda. ⁴³Mu pinadanan Jesus i dida an adida e ibagabagah diyen na'at. Ot alyona boy, Panganonyu mohpe tun unga.

Hay Agge Nangunudan Nadan Tatagu I Jesus Hinan Numboblayana (Matthew 13:53-58; Luke 4:16-30)

6 ¹Tinaynan da Jesus hidiyen boble ta numbangngaddan namin hinan itudtuduwanah ad Nasaret an niha'adanah a'ungana.

²Ta i diyen Habadun tungo ya immeh nan a'am'amungan di Judyu ot muntudtuduhdi. Ya masda'aw nadan dakol an na'amung hinan nanudduna an alyonday, Dana mahan di e nangngolan naen taguh nadan dakol an innilana ya dana nin di nalpuwan nan ongal an abalinana ta abalinanan mangat hi milagro? ³Ya undan bokon hinae nan kalpentero an imbabalen Mary an i'ibana da James i Joseph ya da Judas i Simon ya nadan binabain wahtu? Ot nganne hanan e pangunudan i hiya te undan agge innilay niyatana?

⁴Mu inalin Jesus i diday, An namin nadan propetah din nadne ya ta'on on idanay umayanda ya lispituwon di tatagu dida. Mu hinada'en numboblayanda ya ta'on on didan hina'amma ya adida lispituwon dida. ⁵Ta hiya nan ma"i'd ha dakol hi inat Jesus hi milagro i diyen boblena an ammunada han oh'ohhan tatagun mundogoh an inha'monay ta'lenen dida ot pumhodda. ⁶Ya masda'aw hi Jesus hi adida pangulugan i hiya. Ot eda mo muntudtuduh nadan nun'ihaggon hinan numboblayana.

Hay Nannagan Jesus Hinadan Apostolesna

(Matthew 10:5-15; Luke 9:1-6)

⁷Wada han nangayagan Jesus hinadan Apostoles ot idatnay abalinanda an munla'ah hi nun'ih'op te pinhodnan ituda' dida ta hinduhindudwadan e muntudtuduh udum hi boble ⁸an alyonan diday, Ekayu muntudtudu mu adi mahapul an mangdon ayu hi akbutyu onu anonyu onu pihhuyu ta ammuna ha hu"udyuh odnanyu. ⁹Munhahapatut ayu mu adiyu oddahon di lubungyu. ¹⁰Ta imme ayu'e hinan ohan boble ya i ha ohan baley umohnonganyu ta ingganah taynanyuh diyen boble. ¹¹Mu alina'eh datnganyu ha boble ya ma"i'd ha apngadan da'yu an adida pohdon an mitudduwan ya taynanyu dida. Ya ta'on on nan hupu' hi hukiyu on numpu'pu'yu ta panginnilaandan adiyu ipapilit an middum i dida. ¹²Ta on inalin Jesus hidiye ot mahihi"anda an e muntudtudu ta wan muntutuyu nadan tataguh bahulda ta way atondan mi'tagu i Apu Dios. ¹³Ta nunla'ahday nih'op hinadan tatagu ya nun'ilamuhday lanah nadan mumpundogoh ta nun'a'an di dogohda.

Hay Natayan John An Mumbonyag

(Matthew 14:1-12; Luke 9:7-9)

¹⁴Nundongol hi Jesus ta hiya nan ta'on on nan patul an hi Herod ya dingngolna nadan ato'aton Jesus. Mu nadan udum an tatagu ya alyonday, Manu'eh ongal di abalinana ya hiyah John an mumbonyag an timmagu.

¹⁵Ya hanada'en udum ya alyonday, Umman nin hi Elijah an propetan Apu Dios hinaen numpatigoh ad uwani.

Ya nada'en udum ya alyonday, Umman nin hiyay ohah nadan propetah din nadne an timmagu.

¹⁶ Mu hi Herod ya alyonay, Umman hiyah nae nee nan hi John an hiya din impaputul'uy uluna.

¹⁷ Manu'eh athidiy inalin Herod ya hiyay nangipibalud i John te pinloh Herod hi Herodias an ahawan ibbanan hi Philip. ¹⁸ Yaden ilutik John an adi maphod hidiyen inatna. ¹⁹ Ya ta'on on hi Herodias ya aggena pinhod hidiyen inalin John ta hiya nan pinhodnan gahin on mipapate mu agge inyabulut Herod ²⁰ te itakutna nan amaphod John te innilana an hi John ya tagun Apu Dios. Ya pinhod Herod an mundongol hinadan itudtudun John an ta'on on hinuddum on datuway mangdat hi inomnomana. ²¹ Mu hi Herodias ya ninomnomna han atona i John ta hidin nadatngan hidiyen algo an punnomnomandah niyayyaman Herod ya nahayup nadan ap'apun di gubilnu ya nadan opisyal di tindalu ya nadan kakadangyan an i Galilee ot munhahamulda. ²² Ot panayawona nan imbabalena ya umipa'amlong i Herod ya nadan tatagun na'amung nan panpannayona. Ta hiya nan inalin Herod i diyen imbabalenay, Maphod nan panayom. Pinhod'un ibagam hi'on nganney pohdom hi idat'un he'a ²³ an ta'on on hay godwan tun pun'ap'apuwa' ya idat'u.

²⁴ Ta imme nan unga i inana ot alyonay, Nganney ibaga' hi idat aman ha'on?

Ya alyon inanay, Nan ulun John an mumbonyag.

²⁵ Ta na'ibagan nibangngad nan unga ot alyonah nan patul di, Hay pinhod'uh idatmun ha'on ya hay ulun John an mumbonyag an miha"ad i ha duyu.

²⁶ Ya nunhiglay tutuyun Herod mu ma"i ha abalinana te niluh an dingngol nadan tatagu nan hinapitna. ²⁷ Ot honagona mo nan guwalya ot ena aton nan pohdon diyen imbabalen Herodias. Ta imme nan guwalyah nan baludan ot putulonay ulun John ²⁸ ot iha"adnah nan duyu ot iyenah nan unga ot e idat nan unga i inana an hi Herodias.

²⁹ Hidin dingngol nadan intudtuduwana John hidiyen na'at i hiya ot eda alan nan adolna ot eda ilubu'.

Hay Namanganan Jesus Hinadan Dakol An Tatagu (*Matthew 14:13-21; Luke 9:10-17; John 6:1-15*)

³⁰ Indani ya numbangngad nadan e nuntududu an A'apostoles Jesus ot uhuhondan hiya nadan ina'inatda. ³¹ Ya hiyah diye damdaman mapinpinalogday tatagun e manama' i Jesus ta ma"i ha atondah nadan Apostolesna an mun'ible onu mangan. Ta alyon mon Jesus i diday, Ume ta'u ni' i ha ma"i ha tagu ta way aton ta'un mun'ible. ³² Ta eda nunluga hinan bangka ot umedah nan agge naboblayan ta abuhdahdi. ³³ Mu na'innilaan damdaman nadan tatagu nan immayanda te dakolday nanigoh nakakanda ot awigingondan idallan ta diday namangulun dimmatong hinan umayan da Jesus. ³⁴ Ta on dimma"al da

Jesus ya wahdiday dakkodakkol an tatagun namangulun dimmatong. Ya nunhiglay homo'nan dida te ayda ninganuy an kalneron ma'id ha mangipapto' i dida. Ot inayuna mon itudtuduwan dida.

³⁵Ta hidin mun'ahdom ya imme nadan itudtuduwanah awadana ot alyonday, ³⁶Udu'dulnay ituda'mu tudan tatagu ta umedah nadan nun'ihaggon an boble ta eda gumattang hi anonda te ma'id ha boblehtu.

³⁷Ya inalin Jesus di, Da'yuy ukod an mangdat hi anonda.

Ya inalidad, O mu mahapul di ongal hi pihuh migattang ot daanay emi pangalan?

³⁸Ya alyonay, On atna ha tinapay hi wahna?

Ta eda puntigo ya alyonday, Ammuna man tee han liman tinapay ya han duwan ekan an wahtu.

³⁹Ot ibagana i dida ta eda pabunon nadan tatagu ta ma'ubu"ubungdah nadan nahlo'an. ⁴⁰Ta hinnanabongle (50) ya hinggagahut (100) di na'anubu"ubung. ⁴¹Ot alan Jesus nan liman tinapay ya nan duwan ekan ot itangadnah ad abunyan ot munhana i Apu Dios ot ahina upi'upingon ot idatnah nadan itudtuduwana ta eda pun'ipiyappong hinadan tatagu ⁴²ot mangandan namin. Ya hidin nabhugda ⁴³ot eda amungon nadan aggeda ya napnuy himpulut duway (12) bahket. ⁴⁴Ya ha'ey bilang di nangan ya limay libuy (5,000) linala'i an aggeda ni'bilang nadan binabai ya u"unga.

Hay Nundallanan Jesus Hinan Uhhun Di Liting

(Matthew 14:22-33; John 6:16-21)

⁴⁵Ot ibagan Jesus ta mamangulu nadan itudtuduwanan umeh nan dommangna an ad Betsayda. Ta onda nunluga hinan bangka ot ahina pa'anamuton nadan tatagu. ⁴⁶Ta onda imme nadan tatagu ot umeh Jesus hinan bulludna an e mundasal. ⁴⁷Ta hidin mun'ahdom ya wadada nadan itudtuduwan Jesus hinan gawwan nan lobong yaden hiya'e ya ohahdih nan bulludna. ⁴⁸Ya minangmang Jesus an maligatan nadan itudtuduwana te pabangngadon nan mabikah an dibdib nan bangka.

Ta damunah timmalanu ya ni'akhup hi Jesus hinadan itudtuduwana an indallanah nan uhhun di liting ta enaot la"uhan dida. ⁴⁹Ya hidin tinigon nadan itudtuduwana an waday mundaldallanan hinan uhhun di liting ya nangintattakutda ot tumkukda ⁵⁰te alyondaot on banig. Mu alyon Jesus di, Adi ayu tumakut te ha'on. ⁵¹Ot inayunan munluga hinan bangka ya nadadinong nan mabikah an dibdib. Ta nunhiglan masda'aw nadan itudtuduwana i diyen na'at ⁵²te paddungnay makulhiy nomnomda ta aggeda innila nan a'at Jesus an umat hi namangananah nadan dakol an tatagu.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh Hi Ad Genesaret
(*Matthew 14:34-36*)

⁵³Hidin dimmatong da Jesus hi ad Genesaret ⁵⁴ya immatunan nadan tataguh Jesus. ⁵⁵Ot eda pun'ibagah nadan tataguh abobbblehdi an alyonday, Wada'ey mundogoh ya inyeyuh awadan Jesus.

⁵⁶Ta an namin di umayan Jesus on inyunuddan hiya nadan mumpundogoh ta iyedah nadan pummalkaduwan on numpahmo'dan hiya ta dapaonda ni'moy gayadan di lubungna. Ya an namin nadan nanapah lubungna ya pinumhodda.

Hay Nangiyunnudan Nadan Judyu Hi Pangat Handidan A'ammodka
(*Matthew 15:1-9*)

7 ¹Han hin'algo ya wadada nadan nalpuh ad Jerusalem an Paliseu ya nadan muntudtuduh uldinmin Judyu an immeh awadan Jesus. ²Ya tinigoda an nadan udum an itudtuduwam Jesus ya adida un'unudon nan intugun handidan a'ammodka an ihipundah nan hikuda ta ingganah nan gamatdan ulahan on ahida mangan.

³Yaden dida'e an Paliseu ya an namin di Judyu ya un'unudonda nan intuddun handidan a'ammodka ⁴ya nan atondan mun'ulah hi basu ya banga ya pannuman ya nadan makan an gattangon hinan malkadu.

⁵Ta alyondan Jesus di, Tanganu on nada'en itudtuduwam ya adida unudon nadan intugun handidan a'ammodka ta'uh din nadne an ulahan di ta'le on ahita mangan?

⁶Ya alyon Jesus di, Umman on ayu mumpunlayah. Immannung an da'yuy nipto'an nan imbagan Apu Dios an impibagana i Isaiyah an alyonay, Datuwen tatagu ya manu te alyonday un'unudona' mu nat'on di wah nomnomda. ⁷Ta ma'id ha hilbin di pundayawda i ha'on te on hanadan malpuh nomnomday ituddudah nadan tatagu on inaldiday ha'on di ud tugun.^e

⁸Ya ta'on on da'yuh ad uwani ya at'ayuhdi te alyonyuy hi Apu Dios di un'unudonyu mu onnot on layahyu te hanadan itugun di tataguy un'unudonyu. ⁹Ta inwalongyu nadan tugun Apu Dios ta hanadan nadadawoh i da'yuy itudtuduyu ¹⁰an umat hinan inalin Apu Dios i handin ammod ta'un hi Moses an alyonay, Mahapul an ipapto'yu nadan a'ammodyu. Nan tagun idutanay hi amana onu hi inana ya mahapul an mipapate.^f ¹¹Mu da'yu'e ya ta'on on hanadan ma'ahhapul nadan a'ammodyu on ukuhanyun idat. Ta hiya nan nat'on mo boy itudtuduyu an alyonyuy ¹²mabalin an adiyu idattan nadan a'ammodyu mu ta ibagayun dida an manu'eh ma'id ha idatyun dida ya niluh an indawatyun Apu

^e 7:7 Isaiyah 29:13 ^f 7:10 Hay Nakakan 21:17

Dios. ¹³Ot danaen pangatyuy atiganan adiyu unudon nadan tugun Apu Dios te nadan nadadawoh i da'yuy itudtuduyu. Ta hanadan adi maphod di inhukkatyuh nadan pohdon Apu Dios hi atonyu.

Hay Alpuwan Di Pumbahulan

(Matthew 15:10-20)

¹⁴Inayagan bon Jesus nadan tatagu ot alyonan diday, Hanat igongahanyu ta wan ma'awatanyuh tuwen alyo'. ¹⁵Bokon hanan anon di gumalat hi pumbahulan te umman hanadan malpuh nomnom. ¹⁶Ot da'yun waday ingana ya maphodot onyu na'addonglon hinaen inali' i da'yu.

¹⁷Hidin nagibbuh dadiyen inalin Jesus ot taynana nadan tatagun na'amung ot hunggop hinan bale. Mu nitnudda nadan itudtuduwana ot alyondan hiyay, Adimi ma'awatan nan inalim an pumbahulan.

¹⁸Ya alyon Jesus di, Te nee on ta'on on da'yu ya adiyu ma'awatan. Undan aggeyu innila an bokon nan anon di gumalat hi pumbahulan? ¹⁹Te hanada'en anon ya adi umeh nomnom mu hay umayana ya hay putu ta ahi bumudduh. Ta gapuh nangalyana i diye ya na'innilan ma'id mo ha mapaniyoh makan. ²⁰Ya innayunan alyon di, Hay alpuwan di pumbahulan ya nan nomnom ²¹te hidiy almuwan nan punnomnom an e mangako ya pumate ²²ya umiluktap ya e mi'babai ya e mi'lala'i ya munlayah ya umakih ya pumihul ya munlattuweg ya e muntangango ya an namin nadan adi maphod an pangat. ²³Ta an namin datuwen pumbahulan ya malpuh nomnom.

Hay Numpahmo'an Han Babai I Jesus

(Matthew 15:21-28)

²⁴Tinaynan da Jesus hidiyen boble ot umedah nan ohan bobleh ad Tyre ot eda mun'iyon i han bale ta adi innilaon nadan tataguy awadanda. Mu hiya damdamah diyen na'innilaan nadan tataguh diyen eda niha"adan. ²⁵Ta wada han babai an nahi'pan nan babain imbabalena an dingngolnay awahdin Jesus ot ma'ibagan ume i diyen bale ot e mundu"un an inda"omnay angahnah nan dotal hi hinangngab Jesus ot mumpahmo' i hiya.

²⁶Hidiyen babai ya bokon Judyu te Greek an i Poenisia an nihaggon hi ad Syria. ²⁷Mu in'alig Jesus nan nambalna an alyonay, Gahin di mabhug nadan u"unga te adi maphod hi'onda agge nabhug ya inala nan anonda ta e ipa'an hi kahu.

²⁸Ya inalin diyen babai di, Immannung hinaen inalim Apu Jesus, mu atbohdi an ta'on on nan kahu an nihaggon hinan tagun mangmangngan ya anona nan ogahon nan tagu.

²⁹Ya alyon Jesus di, Gapu i naen pumpada"ulam ya nala'ah nan nih'op hinan imbabalem ot mabalin an umanamut'a.

³⁰Ta immanamut hidiyen babai ya wahdin nalo' nan imbabalena an na'aan nan nih'op i hiya.

Hay Nangipaphodan Jesus Hi Ingan Nan Napukit

³¹Hidin nakak da Jesus hi ad Tyre ya ini'wadah ad Sidon ya hi ad Dekapolis ta numbangngaddah nan way lobong an nungngadan hi Galilee. ³²Ya deedahdiy tatagun nang'uyug i han napukit ya nalollol an adi humapit ot mumpahmo'dan Jesus ta iha'monay ta'lana i hiya ta pumhod. ³³Ot bumata'an da Jesus i diyen napukit ot ilukit Jesus di gamatnah nan ingana ot ipu'nahna boy tukpanah dilan diyen napukit ³⁴ot ahi itangad Jesus hi ad abunyan. Ya himmodaal ot ihapitnah hapitdan alyonay, Ephphatha an hay ibalinana ya pumhoda.

³⁵Ya na'ibagan dumngol mohpey ingan diyen napukit ya maphod mohpey panapitna. ³⁶Ot ibagan bon Jesus hinadan tatagu ta adida e ibagabagah diyen inatna mu ondaot inyal'alan e inuhu'uhuh hidiyen inatna. ³⁷Ta hanada'en nangngol ya alyonday, Ongal mahan di abalinan naen tagu te abalinanan ipaphod di napukit ya pahapitonay nalollol.

Hay Namanganan Jesus Hinan Opat Di Libun Tatagu

(Matthew 15:32-39)

8 ¹Wada bo han na'amungan di dakol an tataguh awadan Jesus ta napuhandah makan. Ot ayagan mon Jesus nadan itudtuduwana ²ot alyonan diday, Napuh moy balun tudan tatagu te tuluy algodahtu. ³Ot pamaag'e ya impa'anamut ta'u dida an adida mangan ya undan adida malngat hinan awon an namamah nadan idawwiw umanamutanda?

⁴Ya alyon nadan itudtuduwanay, O mu ma'id ha boblehtu ot idanay e ta'u pangalan hi ipa'an ta'un dida?

⁵Ya alyon Jesus di, On waday aggeyuh makan?

Ya alyonday, Ammuna tee han pitun tinapay an wahtu.

⁶Ot ipabun Jesus nadan tatagu ot alana nan tinapay ot mundasal ta munhana i diyen makan ot ahina upi'upingon on nun'idatnah nadan itudtuduwana ta eda pun'ipiyappong hinadan tatagu. ⁷Ya wada bo han oh'ohhan ekan ta inalana ot munhana bo i Apu Dios. Ot ahina bo pun'idat hinadan itudtuduwana ot pun'ipiyappongda nadan tatagu. ⁸Ta nangandan namin an nun'a'abbugda ot amungonda nadan binatang ya napnuy pituy bahket. ⁹Ya hay tatagun nangan i diye ya opat di libu (4,000).

¹⁰Ot ibagan mohpen Jesus hinadan tatagu ta mumpanga'anamutda. Ot munlugan da Jesus hinan bangka ot umedah ad Dalmanuta.

Hay Nummahmahan Nadan Paliseu Hi Nalpuwan Jesus

(Matthew 12:38-39; 16:1-2; Luke 11:29-32)

¹¹Wadaday Paliseu an immeh awadan Jesus te pinhoddan hipolon ta alyonday, Ipatigom ha panginnilaanmi an hi Apu Dios di nannag i he"a.

¹²Mu himmodaal hi Jesus ot alyonay, Tanganu on da'yun tinanud hi ad uwani ya gahin on waha tigonyuh milagroh ato' ta pamatiyanyu an ha'on nan hinnag Apu Dios? Ibag'a' tee an ma'id ha ta'on hi oha hi ipatigo'.

¹³On inalin Jesus hidiye ot taynanda nadan tatagu ot umedah nan bangka ot umagwatdah dommangna.

Hay Adi Pangidduman Hinadan Tutudun Jesus Hi Udum An Tutudu
(*Matthew 16:5-12*)

¹⁴Hanadan itudtuduwan Jesus ya lininglingda nadan tinapay an balunda ta ammuna han ohan tinapay an inodnanda. ¹⁵Ya alyon Jesus i diday, Halipodpodonyu nan yist nadan Paliseu ya nan yist Herod. ¹⁶Mu adida ma'awatan hidiyen inalina ta munhimbabaggadan alyonday, On nin nan nunlinglingan ta'uh nan tinapay di pangalyanah athidi?

¹⁷Mu innilan Jesus nan punhahapitanda ta alyonay, Tanganu boh on nan nunlinglinganyuh nan tinapay di al'alyonyu? Undan ingganah ad uwani ya adiyu patiyon an ongal di abalina'? Ngalingalam mahan ha a'atyu. ¹⁸Undan ma'id ha ingayu ta adiyu donglon? Ya ma'id ha matayu ta adiyu tigon? Ya undan lininglingyuot bo ¹⁹din namangana' hi limay libun (5,000) linala'ih nan liman tinapay? Ya atna'e boy bahket di napnuh nadan inaggeda?

Ya inaliday, Himpulut duwan bahket.

²⁰Ya undan lininglingyu bo din inat'uh nadan pitun tinapay an inan didan opat di libun (4,000) tatagu? O ya atna'e boy napnuh bahket hi inamungyuh inaggeda?

Ya alyonda boy, Pituy bahket.

²¹Ya alyon Jesus di, At'ehna ya te nee onyu adi patiyon an ongal di abalina' an mangipapto' i da'yu?

Hay Timmigawan Di Matan Han Napilok

²²Nakakda bo da Jesus ot umedah ad Betsayda. Ya wada han napilok an inyen nadan tatagu ot mumpahmo'da i Jesus ta iha'monay ta'lena i hiya ta pumhod.

²³Ot podnon Jesus hidiyen napilok ot bumata'andan duwa ot hapudanay matana ot ahina iha'moy ta'lena i hiya ot alyonay, On tigom mohpe?

²⁴Ot diyaton diyen taguy matana ya alyonay, Mabalina an tigo' nadan tatagu mu adi ma'attigo.

²⁵Ot ipidwan Jesus an dapaon di matana ot diyaton diyen taguy matana ya pimatal mohpey panigona. ²⁶Ot alyon mon Jesus di, Umanamut'a mu adim i'wah nan boblen nangi'wanyun immalihtu.

Hay Inalin Peter Hi A'at Jesus
(*Matthew 16:13-20; Luke 9:18-21*)

²⁷Indani ya nakak da Jesus ta umedah nadan bobleh ad Sesaria Pilipay an humanahhahapitda ot alyon Jesus di, Nganne tuwaliy alyon nadan tataguh niyata'?

²⁸Ya inaliday, Hay alyon di udum ya he"ah John an mumbonyag an namahuwan. Ya alyon di udum di he"ah Elijah. Ya hanada'en udum ya alyonday he"ay ohah nadan udum an propeta an timmagu.

²⁹Ya alyon Jesus di, Ya nganne damdamay alyonyuh niyata'?

Ya hi Peter di nambal an alyonay, Hay innila' ya he"a nan Kristu an hinnag Apu Dios.

³⁰Ya alyon Jesus di, Hanat adiyu e ibagbagah naeh nadan tatagu.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Eda Pamatayan I Hiya

(Matthew 16:21-28; Luke 9:22-27)

³¹Ot ihipun Jesus an mangipa'innilan dida hinan e pamalpaligatan di tagun hiya an alyonay, Ha'on an Nitulang Hitun Tatagu ya dakol di holtapo' te nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh nadan uldin ta'un Judyu ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ya adhuwana'. Ta ipapateya' mu hinan mi'atluh algo ya tumaguwa'. ³²Dinadno'nah diyen imbaga ta hiya nan inayagan Peter ot bumata'anda ot pahiwona an gapu i diyen inalina. ³³Mu nunligguh hi Jesus ta intigona hinadan udum an itudtuduwana ot alyonan Peter di, Umaan'ahtu Satanas, te hinaen ninomnommu ya bokon hi Apu Dios di nalpuwana te nalpuh nomnom di tagu.

³⁴Ya inayagan Jesus nadan tatagu ya nadan itudtuduwana ot alyonay, Pohdo' an ipa'innila i da'yu an nan tagun mangun'unud i ha'on ya bokon hay adolnay pamanguluwonan nomnomnomon ta ta'on on madhuy hapit i hiya onu mipapate ya hiya damdaman ha'on di un'unudona. ³⁵Te nan tagun hay itaguwanah tun luta ya ammunay nomnomnomona ya mihi'an i Apu Dios hi inggana. Mu nan tagun ta'on on mapalpaligat onu mipapate an gapuh pangulugnan ha'on ya nan ena pangipa'innilaan hinan iphodanyu an inat'u ya hiyay mi'tagu i Apu Dios hi munnananong. ³⁶Te ta'on on alinah amungon nan tagun namin di kinadangyan an wahtun luta ya nganne damdamay hilibina hi'on mihi'an i Apu Dios. ³⁷Te hidiyen amungona ya adi mabalin hi pamayadnah nan pi'taguwan i Apu Dios. ³⁸Ad uwanin adi ahan maphod di ma'ma'at ya dakolday tatagun nangiwalong an mangunud i ha'on. Mu ibaga' i da'yu an mahapul an adiyu ibain nadan tugun'un inunudyu. Te nan mangibain i ha'on an Nitulang Hitun Tatagu ya ibain'u boh tun pumbangngada' hitun pangipabaktuwan Ama i ha'on hitun pi'yaliyan nadan anghelna.

Hay Nalumanan Di Tigon Jesus

(Matthew 17:1-13; Luke 9:28-36)

9 ¹Alyon bon Jesus hinadan na'amung di, Ibaga' i da'yu an wadaday udum i da'yuhtu an adida ni' mate ta ingganah tigonda nan pun'ap'apuwana Apu Dios ya nan ongal an abalinana.

²Nala"uh han onom di algoth nangalyanan diye ot uyugona da Peter i James ya hi John ot umedah nan atagen billid an eda nunhiwwehdi. Ya nalumman di tigon Jesus ³an nangimpupulaw nan lubungna ta humilin umat hinan algo mu ma"id hitun luta ha umipapulaw hi lubang ta athidiy tigona. ⁴Ya alinah on wada da Moses i Elijah an mi'haphappitandan Jesus. ⁵Ya pamaaggot alyon Peter i Jesus di, Apu Jesus, maphod ta wa ta'uhtu. Ot iyammami mo ha tuluy allung ta hinohha ayu i da Moses ya hi Elijah. ⁶Mu ma"id ha potu' di ibagana te nangintattakutda. ⁷Ya wada han bugut an nihu'mut i dida. Ya wada han munhapit i diyen bugut an alyonay, Hiyah tuwe nan Imbabale' an pa'appohpohdo' ot hanat igongahanyuy ibagana. ⁸Ta muntiggotiggo dadiyen tulun in'uyug Jesus ya ma"id da Moses i Elijah an ammunah Jesus an wahdi.

⁹Ta hidin mundaydayyudan umanamut ot padanan Jesus hinadan tulu an alyonay, Adiyu ibagbagah nadan tataguh diyen tinigoyun na'at ta ingganah tun ataya' ya amahuwa' an Nitulang Hitun Tatagu.

¹⁰Ta aggeda mo e imbagbaga. Mu aggeda na'awatan nan alyonah atayana ya tumaguwana.

¹¹Ot alyonda i Jesus di, Tanganu on alyon nadan muntudtuduh uldin ta'un Judyu di gahin on hi Elijah di mamanguluh umali ya ahi umali nan Kristu?

¹²Ya alyon Jesus di, O te immannung an hi Elijah di mamangulun umali ta idadaana nadan tataguh umaliyan nan Ap'apuda. Ya wada boy impitudo' Apu Dios an alyonay, Nan Nitulang Hitun Tatagu ya munholholtap ya adi abuluton di tatagu. ¹³Ya ibaga' i da'yu an immali mo tuwalih Elijah ot aton nadan tatagun namin nadan pohdondan pamalpaligat i hiya ta hidiyey nipa'annungan nan impitudo' Apu Dios.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op Hinan Unga

(Matthew 17:14-21; Luke 9:37-43a)

¹⁴Hidin tuwen dumatong da Jesus hi awadan nadan udum an itudtuduwana ya tinigodan dayyadahdiy tatagu. Ya deeda bohdi nadan muntudtuduh uldinmin Judyu an mi'yahhiyandah nadan itudtuduwana Jesus. ¹⁵Ta hidin minangmang nadan tatagu da Jesus ya masda'awda te aggeda innilan umehdih Jesus ot eda damuwon ¹⁶ot alyondan hiyay, Maphod ta immali ayu.

Ya alyon Jesus di, Tanganun ayu mun'a'ahhiyan?

¹⁷Ya alyon nan oha di, O te inyali' nan imbabale' an nahi'pan ya adi humapit ¹⁸an wa'et imbikahna ya namaaggon natukkad on pun'itibnay bobana ya mun'u'upag di to'ona on innayunan immodhol. Ot ibaga' hinadan itudtuduwam ta la'ahonda nan nih'op mu adida pa'alla'ah.

¹⁹Ya alyon Jesus di, Nunhigla ayu mahan an tataguh ad uwani. Nadney nanganu'anusa' i da'yu hi nihaha"ada' hitun awadanyu mu anuud ta ahi ayu kumulug i ha'on. Ot alyonah nan taguy, Iyalim hitu nan imbabalem.

²⁰Ta inyeda. Mu tinigon nan nih'op hi Jesus ta hiya nan na'ibagan bimmikah i diyen unga. Ta natukkad ot mumpulpulligan an mun'u'upag di to'ona. ²¹Ot alyon Jesus i aman diyen nahi'pan di, Anuud di nihipunan tuwe?

Ya alyon amanay, Umman nihipun hi amanmannogna ²²an agaggaon imbikahna ta ay mate te pamaaggon immeh nan apuy onu nan way nalitingan. Ot abalinam'e bahan an la'ahon nan nih'op ituwe ya hom'on da'mi.

²³Ya alyon Jesus di, Tanganun'a munduwaduwah nan abalina'? Ma'id ha naligat an ma'at hi'on nan tagu ya kulugonan abalina'. ²⁴Ya nahannapit hidiyen hi aman nan unga ya alyonay, O innila' an abalinam ot boddangana' bahan ta wan mihamad di pangulug'un he'a.

²⁵Ya tuwen tuweday dakol an tatagu i diyen awadan da Jesus ot pa'ibagonan alyon hinan nih'op di, He'a an espiriton di pukit ya lolol, umaan'a ituwen unga ya adim ipidpidwan ibanggad i hiya.

²⁶Ot ipatkuk nan nih'op nan nahi'pan an lala'i ot ipangaliyotna ya munggayayonggong ot ahi mala'ah. Ya niwagillang nan unga ta nada'en udum ya alyondah on nate. ²⁷Mu inidon Jesus hi ta'lana ot bangonona ya timma'dog. ²⁸Ta hidin imme da Jesus i han bale ta ab'abbuhdahdi ot mahmahan nadan itudtuduwana i hiya an alyonda di, Tanganu on da'mi'e ya adi ami pa'alla'ah hinan nih'op?

²⁹Ya alyon Jesus di, Nan athidi an nih'op ya gahin di ihamadyun idasadasalan ya ahi mabalin an mala'ah.

Hay Pidwan Di Nangipa'innilaan Jesus Hi Ena Atayan (*Matthew 17:22-23; Luke 9:43-45*)

³⁰Indani ya nakak da Jesus ot i'wadah ad Galilee. Mu adi pohdon Jesus an innilaon nan tataguy nangi'wandahdi ³¹te pohdonan ipidwan ipa'innilah nadan itudtuduwana nan ena atayan. Ot alyonan diday, Ha'on an Nitulang Hitun Tatagu ya agagga ya ipatiliwa' ta patayona' mu hinan mi'atlul algo ya tumaguwa' damdama. ³²Ya hiyah diyen adida ma'awatan mu mun'og'ogondan mummahmah hi'on nganney pohdonan ibaga.

Hay Nabaktun Tagu (*Matthew 18:1-5; Luke 9:46-48*)

³³Ta onda dimmatong da Jesus hi ad Kapernaum ot mundapuhdan hunggop hinan bale ot alyonah nadan itudtuduwanay, Nganne ta'wa nan nunhahapitanyuh nan awon? ³⁴Mu namaaggot dindinongda te ninomnomda din immana'ahhiyandah nan inwada an way ohaon hay adolnay ipabaktuna. ³⁵Ot e mo umbun hi Jesus ot ayagana nadan Apostoles ot alyonay, Nan tagun pohdonan mapemanan ya gahin di mumpada'ul ta mabalin an baalon nadan ibbana. ³⁶Ot awitona han unga

ot apupuwona ot alyonay, ³⁷Nan tagun waday pamhodnah nadan nada"ul an umat ituwen unga an gapuh pangun'unudnan ha"on ya hiyay waday pamhodnan ha"on ya nan nannag i ha"on.

Hay Tagun Niddum I Jesus

(Matthew 18:6-9; Luke 9:49-50; 17:1-2)

³⁸Ya alyon John i hiyay, Apu Jesus, tinigomi han lala'in nunla'ah hi nih'op an hay ngadanmuy nginadana ta ay he'ay nunla'ah mu inhingalmi an inalimiy idinongna te agge niddum i dita'u.

³⁹Mu inalimiy Jesus di, Adiyu tuwali atonhidi te nan tagun ngadanonay ngadan'u ta way atonan mangat hi milagro ya adiya' pihulon. ⁴⁰Ya atbohdi an nan tagun adi humihiwo i dita'u ya ibba ta'u. ⁴¹Ya ibaga' bon immannung an nan tagun miyunnudan di punnomnomnah nadan atona an ta'on on liting ya ammuna ha i'ayagnan da'yu an gapuh nanginnilaanan baal da'yun ha"on ya umannung an midattan hi gungguna.

⁴²Mu nan tagun hiyay gumalat hi pumbahuluan nadan pa'kullugna ya udu'dulnaot eh'ay ita'od ha madamot hi batuh bagangna ya bingkahda hinan baybay. ⁴³Ya atbohdi an wa'et hanan ohan ta'ley gumalat hi pumbahuluan ya udu'dulnay putulon ta ta'on on mapukulan di ohan ta'le mu ta waday pi'taguwan i Apu Dios mu hanan mitopal an namin di adol hi impilnu an awadan nan adi madmaddop an apuy. ⁴⁴Te hidi'e ya mun'abigihan di adolda mu adida matmatte. Ya atbohdi umaligaddanda te nunhiglan na'appudut hidi. ⁴⁵Ya alina'e boh on hanan hukiy gumalat hi pumbahuluan ya udu'dulnay mapukulan di huki mu ta waday pi'taguwan i Apu Dios mu hanan wadan duway huki mu mitopal an namin di adol hi impilnu ⁴⁶ta mabigihan ya umaligaddan ayuhdi te adi nimpe madmaddop nan apuy hidi. ⁴⁷Ya atbohdi an onha hanan matay gumalat hi pumbahuluan ya udu'dulnay ukiton ta ma'aan te udu'dulnay mapilok di ohan mata mu ta middumtah nan pun'ap'apuwon Apu Dios mu hanan wadan duway mata mu mitopal an namin di adol hi impilnu ⁴⁸an awadan nimpen nan apuy an adi madmaddop ya mun'abigihan di adolyuhdi.

⁴⁹Ot alyon bon Jesus di, Ma"i ha taguh adi munligat. ⁵⁰Mu nan ligat ya umat hinan ahin an ipaphodnay tamtam di anon. Mu ma'aan'ey tamtam nan ahin ya adi mabalin hi mibangngad. Ta hiya nan maphod on hanan a'at di ahin ya mawada i da'yu ta munhimboboddang ayu ta wan luminggop ayu.

Hay A'at Di Bolhe

(Matthew 5:31-32; 19:1-12; Luke 16:18)

10 ¹Nakak da Jesus hi ad Kapernaum ot umedah ad Judea ot inayundan agwaton nan wangwang an nungngadan hi Jordan. Ya

na'amungda boy dakol an tinatagu ot itudtuduwana dida te hiyah diyey impa'inghana.

²Ya wadaday Paliseu an imme ta eda himbagbagon i Jesus di a'at nan uldin ta'un Judyu ta wan odamonday ibahhawan di pambal Jesus an alyonday, On mabalin an mumbolhe nadan himbale onu adi?

³Ya alyon Jesus di, Undan nganney alyon nan uldin ta'un Judyu?

⁴Ya inaliday, Hinan tugun Moses ya mabalin an mumbolhe nan himbale mu ta itudo' nan lala'i nan eda pumbolhayon ya indatnah nan babai.

⁵Mu alyon Jesus di, Manu'eh inyabulut Moses hidiyen pumbolhayon di himbabbale ya gapu ta ngohayonyu nadan nituddun da'yu. ⁶Mu hidin hopapna ya limmun Apu Dios di tagu ta lala'i ya babai. ⁷Ta hanan lala'i ya taynana nan a'ammogna ta e middum hinan ahawana ta ayda na'ohhan adol. ⁸Ta bokonda mo duwa te na'ohhada. ⁹Ta hiya nan adi mabalin hi punhi"anon nan nun'addumon Apu Dios.

¹⁰Hidin hinunggop da Jesus hinan balen immiyananda ya minahmahan bon nan itudtuduwana nan a'at di pumbolhayon di himbabbale. ¹¹Ya inalin Jesus di, Nan lala'i an mangibolheh ahawana ta ahhin mumbintan ya mibilang hi nunluktap. ¹²Ya atbohdihi nan babai an onha ibolhena nan ahawana ya numbintan ot mibilang damdamah nunluktap.

Hay Nunwagahan Jesus Hinadan U"unga

(Matthew 19:13-15; Luke 18:15-17)

¹³Ya wadaday tatagun pun'iyedah awadan Jesus nadan u"unga ta wan iha'monay ta'lana i dida ta wan mawagahanda. Mu pun'ihingal nadan itudtuduwana dida ta wan adida iye nadan u"ungah awadan Jesus.

¹⁴Mu hidin dingngol Jesus nan nangihingalan nadan itudtuduwanah nadan tatagu ya bumohol an alyonay, Adiyu ipagol di pangiyaliyandah nadan u"unga i ha"on te hay middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios ya gahin di umat hi a'at datuwen u"ungay a'atda. ¹⁵Ot ibaga' i da'yu an nan tagun adi mumpada"ul ta adi umat i datuwen u"unga ya adi mabalin an middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios. ¹⁶Ta ohhaon inapupunah nadan u"unga on inha'monay ta'lenah uluda on winagahana dida.

Hay Immayan Han Kadangyan I Jesus

(Matthew 19:16-30; Luke 18:18-30)

¹⁷Hidin hiyah nakak da Jesus ya wada han tagun nipdug i dida ot mundu"un hi hinangngab Jesus ot alyonay, Maphod'a Apu Jesus. Nganne piboy ato' ta wan mabalin an mi'taguwa' hi munnananong?

¹⁸Ya alyon Jesus di, Tanganunmu alyon hi maphoda' an ammunah Apu Dios hi maphod? ¹⁹Ot mahapul an unudom nadan innilam tuwali

an tugun Apu Dios an umat hinan alyonay, Adi ayu pumate ya adi ayu munluktap ya adi ayu mangako ya muntistigu ayu'e ya bokon nan agge immannung an inat di ibbayuy ibagayu ya ulayanyu nadan a'ammodyu.

²⁰Ya alyon diyen taguy, Apu Jesus, nihipun hi a'unga' ya inun'unud'an namin danaen inalim.

²¹Ya intigon Jesus i hiya ya waday homo'nan hiya ot alyonay, O mu wada han ohan mahapul hi atom. Em igattang an namin nadan nabalol an wadan he"a ya impiyappongmu nadan nun'awotwot ot waday kinadanganmu ad abunyan. Ta inatmu'ehdi ya ahi'a immali ta miyunud'an ha'on.

²²Ya nginumhop hidiyen tagu hi nangngolana i diye ot pamaaggot ume te kakaddangyanan an tagu.

²³Ta intigon Jesus hinadan itudtuduwana ot alyonay, Umman naligat tuwaliy e idduman nan kadangan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.

²⁴Ta masda'aw nadan itudtuduwana i diyen inalina ot ipidwana mo bon alyonay, Da'yun i'iba, umman na'alligat di e idduman hinan pun'ap'apuwan Apu Dios. ²⁵Te nalakah pangi'wan nan kemel hinan abut nan tantan mu nan e idduman nan kadangan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.

²⁶Ya masda'awda ta munhimbabaggadan alyonday, Ta nganne nin mahan mo ha mi'tagu i Apu Dios?

²⁷Ya intigon Jesus i dida ot alyonay, Hay tagu ya adina abalanan mangipiddum hi adolnah nan pun'ap'apuwan Apu Dios mu hi Apu Dios ya abalinana te ma'id ha adina abalanan.

²⁸Ya alyon Peter di, Ot nganne moy ma'at i da'mi an teen tinaynanmi numpunhituwanmi te pinhodmin mitnud i he"a?

²⁹Ya alyon Jesus di, Imannung an nan tagu an taynanay nunhituwana ya i'ibana ya a'ammodna ya imbabalena ya lutana ta ha'on di un'unudona an ena ipa'pa'innila nan inat'un iphodanyun tatagu ³⁰ya dakol di midat i hiya ituwen pi'taguwanah tun luta an umat hi balena ya i'ibana ya a'ammodna ya i'imbabalena ya lutana. Mu wadada boy mamalpaligat i hiya mu ta'on on athidi ot mi'tagun Apu Dios hi munnananong. ³¹Te dakol nadan pemanan di tataguh ad uwani an mipada"ul hi pidwana. Ya dakol nadan nada"ul hi ad uwani mu mipabaktudah pidwana.

Hay Pitlunah Nangipa'innilaan Jesus Hi Atayana
(*Matthew 20:17-19; Luke 18:31-34*)

³²Hidin wadadah nan awon an umeh ad Jerusalem an impangulun Jesus ya kimmobaal nadan itudtuduwana ya ta'on on nadan tatagun mitmitnud i dida ya tumakutda. Ot e mibata"an da Jesus hinadan Apostoles ot ibagana bon dida nan ma'at i hiyah ad Jerusalem ³³an

alyonay, Teen ume ta'uh ad Jerusalem ot ha'on an Nitulang Hitun Tatagu ya ipatiliwa' hinadan tataguhdi ta eya' ipahumalyah nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin ta'un Judyu te pohdonan ipapateya'. Ya iyeya' bon dida hinadan bokon Judyu ³⁴ta ilaylayahhana' i dida ya tukpaana' ya nunhoplata' ya ahiya' pinate. Mu hinan mi'atluh algo ya mamahuwana'.

Hay Maphod Hi Aton Nadan Mangunud I Jesus
(*Matthew 20:20-28*)

³⁵Ya alyon da na' Sebedi an da James i John di, Apu Jesus, wada han ibagamin pohdonmin atom.

³⁶Ya alyon Jesus di, On nganneh diye?

³⁷Ya alyonday, Pohdonmi an hitun ipabaktuwam ya daan mot awiton da'mi ta umbun di ohan da'mih way winawwanmu ya hay ohah way iniggidmu.

³⁸Mu alyon Jesus di, Aggeyu mahan nee innilay ibagbagayu. Undan ihya pa'itpol ayuh nan umat hinan holtapo'?

³⁹Ya alyonday, Nganuh on adi.

Ya alyon bon Jesus di, Immannung an mumpaligat ayun umat i ha'on ⁴⁰mu bokon damdama ha'on di mamto' hi umbun hi way winawwan'u ya hi iniggid'u te pippinto' tuwalin Ama.

⁴¹Hidin dingngol nadan himpulun (10) itudtuduwam Jesus nan inat dadiyen duwa ya himmihiwodan dida. ⁴²Mu inalin Jesus i didan namin di, Nan a'at di ap'apun di tataguh tun luta ya amod onda ba'baalon nadan ibbada te pinhoddan diday ma'unud. ⁴³Mu hanat adiyu iyunnud hinan pangatda an amod on diday mumbaktu. Te nan naminhod an mun'ap'apu ya mahapul an mumbalin hi baal di ibbana an tagu. ⁴⁴Ot nan naminhod an mapemanan ya mahapul an mumpada"ul ta mumbalin nimpe hi baal di ibbanan tagu. ⁴⁵Ta umat i ha'on an Nitulang Hitun Tatagu te aggeya' immalih tun luta ta ipapto'a' hi tatagu mu immaliya' ta ha'on di bumoddang i dida an umat hinan e' atayan an gapu ta itapung'uy bahulda.

Hay Nangipaphodan Jesus Hi Matan Han Napilok
(*Matthew 20:29-34; Luke 18:35-43*)

⁴⁶Hidin mala'uh da Jesus hi ad Jeriko an didah nadan nitnud i dida ya wahdih nan da'ging nan awon han napilok an um'umbun an umanod'oddo. Hay ngadana ya hi Bartimeus an imbabalen Timeus. ⁴⁷Ta ona dingngol an hi Jesus nan mala'uh ot tumkuk an alyonay, He"an Apapun David, hom'ona' bahan.

⁴⁸Mu inhingal nadan tatagun alyonday, Dindinnongan'a pibo.

Mu onaot iyal'alan muntukuk an alyonay, He"a an Apapun David, hom'ona' bahan.

⁴⁹Ta immohnong hi Jesus ot alyonay, Iyaliyuhtuh naen napilok. Ot eda awiton ot alyonday, Pumhod'a aya. Ot agam ta eta'u te deen ayagan da'an Jesus.

⁵⁰Ya inwagidna nan ulohna ot matanna'dog ot umeh awadan Jesus.

⁵¹Ya alyon Jesus di, Nganney pohdom hi ato' i he'a?

Ya alyonay, Apu Jesus, pohdo' an tumigoy mata'.

⁵²Ya alyon Jesus di, Eka mo aya ot tumigoy matam an gapuh pangulugmu.

Ya na'ibagan tumigo mohpey matana ot miyunud i dida.

Hay Immayan Jesus Hi Ad Jerusalem

(*Matthew 21:1-11; Luke 19:28-40; John 12:12-16*)

11 ¹Hidin mun'idatong da Jesus hi ad Jerusalem ta wadadah ad Betpage an nihaggon hi ad Betani hidih nan way nabillid an nungngadan hi Olibo ot honagon Jesus di duwah nadan itudtuduwana ²an alyonay, Ume ayuh nan boble ot wahdih nan hawwangon han nitayun an kilaw an dongki an ma'id ni' ha nitnittakken hiya ya inubadyu nan talina ya inyaliyuhtu.

³Ya wa'et waha mangalih tanganunyu alan hinae? Ya alyonyuy mahapul nan Ap'apu ta'u mu agagga anu ya ipabanggadna. ⁴Ta imme nan duwa ya immannung an wahdi han kilaw an dongki an niga'od hinar way panton han balehdih nan way kalata. Ot ubadonday talina. ⁵Mu hidin tinigon nadan tatagu ya alyonday, Tanganunyu ubadon di talin naen dongki?

⁶Ya alyonday, O te mahapul nan Ap'apu ta'u mu agagga anu ya ibanggadna.

Ya alyonday, Ot ukod ayu mo. ⁷Ot iyedah awadan Jesus ot ap'apanday bonog diyen kilaw an dongkih lubung ot mitakkeh Jesus ⁸ot inayundan umeh ad Jerusalem. Ya hanada'e an dakol an ni'uyug i dida ya nun'iyap'apday lubungdah nan awon Jesus. Ya nada'en udum ya nadan tubun di kayiw di eda nun'ala on nun'iyap'apdah nan awona ta pangipatigodah pundayawdan hiya. ⁹Ya nada'en nitnud i Jesus ya ta'on on nadan namangulu ya pun'itkukdan alyonday, Madayaw hi Apu Dios! Madayaw'a an hinnag Apu Dios. ¹⁰Ya hanat hitun madatngan di ahim pun'ap'apuwan ya mipabaktu'a ta umat hi nun'ap'apuwan handin ammod ta'un hi David. Madayaw nan na'abbaktun Dios.

¹¹Ta hidin dimmatong da Jesus hi ad Jerusalem ot umehdih nan Templo ot e muntiggotiggo nadan wahdi ot ahi lumah'un te nahdom mo. Ot mi'yeh nadan Apostoles hi ad Betani.

Hay Nanomyawan Jesus I Han Kayiw

(*Matthew 21:18-19*)

¹²I diyen nabiggat ot makak da Jesus hi ad Betani ot mumbangngaddah ad Jerusalem. Ya hidin wadadah nan awon ya na'agangan hi Jesus. ¹³Ya

minangmangna han kayiw an fig an nangintuttubu ot umen e manigoh bungan diyen kayiw. Mu hidin dimmatong ya tinigonan ma"i ha bungana an manmanuy tubuna te bokon hidiyey timpun di bumungaana. ¹⁴Mu inalin Jesus i diyen kayiw di, Mihipun hi ad uwani ya adi'a bumungah inggana.

Ya dingngol nadan itudtuduwanah diyen inalina.

Hay Immayan Jesus Hinan Templo

(Matthew 21:12-17; Luke 19:45-48; John 2:13-22)

¹⁵Hidin dimmatong da Jesus hi ad Jerusalem ot umeh Jesus hinan way Templo ot pun'ipa'aana nadan mumpunggatang ya nadan gumatang hidi. Ot pun'itikalbuna nadan lamehaan nadan munhukkat hi pihhun di i Roma hi pihhun di Judyu ya nadan umbunan nadan munggatang hi palluma. ¹⁶Ya inyadina boy mangi'wahdih nan lita"angan nan Templo an waday inodnandah igatangda. ¹⁷Ot alyonah nadan tatagu di, Hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hanan bale' ya pundasalan di atagutagun ha'on. Mu tanganu onyu numbalinon hi punggatangan ta pangakawanyuh pihhun nadan umalin mundayaw i Apu Dios?

¹⁸Ta hidin na'innilaan nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin ta'un Judyuh diyen inat Jesus ya nunhahapitdan alyonday, Nganne nin ha aton ta'un mamaten hiya? Manu'eh athidiy atonda ya waday takutda te inniladan dakolday tatagun masda'aw hinan amaphod di panudduna.

¹⁹Ta on mun'ahdom mo ot taynan da Jesus hi ad Jerusalem.

Hay Intuddun Din Nanomyawan Jesus Hinan Kayiw

(Matthew 21:20-22)

²⁰Ta hidiyen nabiggat an mumbangngad da Jesus hi ad Jerusalem ot i'wada bohdi hinan awadan nan kayiw an fig. Ya tinigodan ni'bagan nalyoh. ²¹Ya nangingnomnan Peter din inalin Jesus ot alyonay, Apu Jesus, tigom'en nalyoh nan kayiw an tinomyom.

²²Ya alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an di'et waday pangulugyu i Apu Dios ²³an adi ayu munduwaduwa ya mabalin an ibagayuh nan billid hi midalhin hinan baybay ya ma'at. ²⁴Te ibaga' i da'yu an nadan ibagayu i Apu Dios hinan pundasalanyu an ma"i ha punduwaduwaanyu ya umannung an ma'at. ²⁵Mu wa'et mundasal ayu ya mahapul an pakawanonyu nadan numbahulan di ibbayun da'yu ta way aton Ama ta'uh ad abunyan an mamakawan damdamah bahulyu. ²⁶Te adiyu'e ya adi da'yu damdama pakawanon i Ama ta'uh ad abunyan.

Hay Nummahmahan Nadan Judyu Hi Sa'ad Jesus

(Matthew 21:23-27; Luke 20:1-8)

²⁷Hidin dimmatong da Jesus hi ad Jerusalem ot e mundaldallanan hinan way Templo. Ya imme nadan nabaktun padi ya nadan

muntudtuduh uldin ta'un Judyu ya nadan mangipangpanguluh nadan tatagu ²⁸ot alyondan Jesus di, Undan nganney sa'admu ya nganney nannag i he'a ta pamaag ihya ya athinay atom?

²⁹Ya alyon Jesus di, Wada ni' han ibaga' i da'yu ta timbalyu'e ya ahi' damdama tobalon nan imbagayu. ³⁰On nganne tuwaliy innilayuh nalpuwan nan abalinan John an mumbonyag? On hi Apu Dios onu hay tagu?

³¹Ot munhahapitda ni' an alyonday, Alyon ta'u'ey hi Apu Dios ya umannung bon alyonay, O ya tanganunyu agge kinulug hi John? ³²Ya alyon ta'u'e boh hay taguy nalpuwan nan abalinan John an mumbonyag ya umannung an bumungot nadan tinatagu. Ya alinah waday atondan dita'u te innilada an hi John ya propeta. ³³Ta namaag mo ot alyonda i Jesus di, Aggemi innila.

Ot alyon Jesus di, At'ehna ya adi' mo damdama ibagay nangdat hi abalina'.

Hanan Mun'adug Hi Nitanom
(*Matthew 21:33-46; Luke 20:9-18*)

12 ¹Ot inayun Jesus an muntudtuduh nadan tatagu an in'alignan alyonay, Wada han tagun nuntanom hi dakol an greyp ot aladonay nunlini'odan. Ot iphodnahdi han pungkopalan hi greyp. Ot iphodna bohdi han atagen pungguwalyaan ot ipaguwalyanah nadan udum an muntamuhdi ot mumbaat. ²Ta hidin innilanan mabulas nadan greyp ot honagonay ohah nadan baalna ta ena alan di bingayna. ³Mu hidin immeh diyen hinnagna ya impudongda ot punhoplatda ot ahida pumbangngadon an ma'id ha inalana. ⁴Ot honagona boy ohah nadan baalna mu atbohadin numba'bainda ya nuntopaday uluna ta nagunga'an. ⁵Ot ituda'na boy oha mu inyal'alana te pinateda. Ta athi'athidiy inatdah nadan dakol an hinnagna an nunhoplatda ya numpateday udum. ⁶Ta lo'tat mo ot honagona nan pa'appohpohdonan oh'ohhan imbabalanan lala'i te hay punnomnomna ya alyonay, Hituwen imbabale' di ituda'u ot alina mahan nin aya ya bainanda.

⁷Mu hidin imme ta tinigon dadiyen muntamuhdi ot punhahapitandan alyonday, Hiyahnae nan mamoltan ituwen natanoman. Patayon ta'uwot ta wan dita'uy mangibagi ituwen mipaboltan i hiya. ⁸Ta impudongda ot patayonda ot ibkahdah bahhel nan alad diyen natanoman.

⁹Ot alyon Jesus di, Ot nganney innilayuh aton diyen ud lutah nan natanoman hinadan nuntamuwonahdi? Ma'id ha bahhonan pumpatena dida ya impipapto'nah udum hidiyen lutana.

¹⁰Ya alyon bon Jesus hinadan tataguy, Ma'id ha bahhonan ma'awatanyuh din impitudo' Apu Dios an alyonay,

Hanan batu an agge pinhod nadan mumpangapyah balen usalon ya onnot on hidiye otahan nan nahamad an pangipabunan hi bale.

¹¹Hi Apu Dios di nangat ituwe ya umipa'along i dita'uh tuwen inatna.⁸

¹²Hanadan ap'apun di Judyu ya inniladan diday nangi'aligan Jesus i diye ta hiya nan namaman pinhoddan tiliwon. Mu tumakutda te dakol nadan naminhod i Jesus ta pamaag mo ot taynanda.

Hay Namatnaan Nadan Paliseu I Jesus
(*Matthew 22:15-22; Luke 20:19-26*)

¹³Imme nadan ap'apun di Judyu ot honagonda dohah nadan Paliseu ya nadan tatagun Herod ta wan eda ipatnan baliyan hi Jesus. ¹⁴Ta onda dimmatong ot alyonday, Apu Jesus, innilamin nipto' an namin di hapitom. Ya adi'a mihapitan hinadan ibagan di tatagu te numpapaddung di panigom hi tatagu. Ya hanadan pohdon Apu Dios di itudtudum hi aton di tatagu. Mu hay pohdonmin mahmahan i he'a ya hi'on mahapul an mumbayad ta'uh buwis hinan patul hi ad Roma onu adi?

¹⁵Mu innilan Jesus an onda himbagbagon ot alyonan diday, Tanganuna' patnaon i da'yu? Iyaliyuyahtu ha pihhu ta tigo'. ¹⁶Ot iyeda han pihhu ot alyonay, Nganney ud angah ya ud ngadan hinan wahtu ituwen pihhu?

Ya alyonday, Hiyahnae nan patul hi ad Roma.

¹⁷Ya alyon Jesus di, Idatyu nadan buwisyu i Caesar te hidiyey midat eh'a i hiya te hiyay patul. Ya atbohdi idatyu i Apu Dios nan lebbengnan midat i hiya. Ya masda'awda i diyen nambalna.

Hay Nummahmahan Nadan Saduse Hinan Amahuwan Di Nate
(*Matthew 22:23-33; Luke 20:27-40*)

¹⁸Wadada boy immen Saduse an dida nan mangalih adi mamahuwan di nate. Ot alyondan Jesus di, ¹⁹Apu Jesus, hay nitudo' hinan tugun Moses ya alyonay wa'et waha lala'ih nangahawa mu indani ya nate an ma'id ha imbabaleda ya mahapul an nan hi ibban nan nate di mangi'ahawa i diyen babai ta nahlagda'e ya waha pun'imbabalen nan babai i diyen namangulun ahawanan nate. ²⁰Mu onha waha pituh linala'ih hina'aggi ya nalahin nan panguluwan ya alinah naten ma'id ha imbabaledan diyen ahawana ²¹ya nihukkat nan mi'adwan hi ibbana mu indani ya nate bon ma'id damdama ha imbabaleda ya nihukkat bo nan mi'atlu mu atbohdi damdaman nate ²²ta athi'athidi ta lo'tat ya inamina dadiyen pitun hina'aggi ot ahi mohpe mate. ²³Ot immannung'en waday amahuwan di nate ya nganne mo i dadiyen pitu di nanongnah ahawana?

²⁴Ya alyon Jesus di, Ni'ibbahho mahan hinaen punnomnomyu te aggeyu tuwali innilay niyatan nan impitudo' Apu Dios ya nan ongal an abalinana. ²⁵Hanadan tatagun mamahuwan ya adida mo mangahawa te

§ 12:11 Psalm 118:22,23

umatdah nadan anghel hi ad abunyan an adida mangahawa. ²⁶Ya hay panginnilaan an mamahuwanday numpun'ate ya nan nitudo' hinan tugun Moses hidin ni'happitan hi Apu Dios i hiyahdih nan way mundalang an kaykayyiw. Ta imbagan Apu Dios i hiya an hiya nan Dios an dayawon Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob. ²⁷Ta hituwey panginnilaan ta'u an mataguda nadan a'ammod ta'un da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob te hanadan mataguy mundayaw i Apu Dios an bokon hanadan nate. Ta hiya nan ni'ibbahho nadan itudtuduyu an alyonyuy adi mamahuwan di nate.

Hay Nahamad Hi Uldin

(Matthew 22:34-40; Luke 10:27-28)

²⁸Wahdi han ohan muntudtuduh uldin ta'un Judyu an nangngol hinadan maphod an nambal Jesus ta alyona i Jesus di, Nganne nin hinadan tugun di na'anhan hi unudon?

²⁹Ya inalin Jesus di, Hay nahamad an tugun ya alyonay, Da'yun tinanud Israel ya igongahanyu nan alyon Apu Dios an hiya ya abuh di Dios. ³⁰Ot mahapul an nahamad di pamhod ta'un hiya ta hiyay pangiyohhaan ta'uh nomnom ta'u ya nitaguwan ta'u ya bikah ta'u. ³¹Ya nan mi'adwan tugun ya hay pamhodan hi ibba an umat hi pamhod hi adol. Ot danae nadan tugun an na'anhan hi unudon.

³²Ya alyon diyen taguy, Maphod hinaen inalim Apu Jesus te immannung an ohah Apu Dios an ma'id ha udum hi Dios. ³³Ta maphod on nahamad di pamhod ta'un hiya ta hiyay pangiyohhaan ta'uh nomnom ta'u ya nitaguwan ta'u. Ya atbohding maphod on waday pamhod ta'uh nadan ibba ta'u an umat hi pamhod ta'uh adol ta'u. Te datuwey na'anhan i Apu Dios mu hanadan i'nong ta'un hiya.

³⁴Ya alyon Jesus di, Maphod hinaen inalim ta tuwen ma'awatam di a'at nan pun'ap'apuan Apu Dios.

Ta gapu i dadiyen nambal Jesus ya ma'id mo ha e nangipidpidwan e namagbagan Jesus.

Hay A'at Nan Pinto' Apu Dios Hi Patul

(Matthew 22:41-46; Luke 20:41-44)

³⁵Wada han hin'algon muntudtuduh Jesus hinan Templo ot alyonay, Hay alyon nadan muntudtuduh uldin ta'un Judyu ya hanan Kristu ya holag din patul an hi David. ³⁶Mu tanganu on hi David ya alyonay hi Ap'apunah diyen Kristu? Athidiy alyona te hay impitudo' nan Espiritun Apu Dios i hiya ya alyonay, Hi Apu Dios ya inalinah nan Ap'apu di, Umbun'ahtuh way winawwan'u an umbunan di nabaktun mun'ap'apu ta abako' nadan mi'buhul i he"a.^h

^h 12:36 Psalm 110:1

³⁷Ot alyon bon Jesus di, Hay alyon David ya Ap'apunah diyen Kristu an bokona holag ya abuh.

Hay A'at Nadan Muntudtuduh Uldinmin Judyu
(*Matthew 23:6-7,14; Luke 20:45-47*)

Hanadan tatagu ya pohpohdonda nadan itudtudun Jesus. ³⁸Ta hay intugunan dida ya alyonay, Halipodpodonyu ta adi da'yu baliyan hinadan muntudtuduh uldin ta'un Judyu. Te dida'e ya munlubungdah munggayyadan on eda dimmanaldallanan an ta'on on hinadan pummalkaduwana ta wan apngaon di tatagu dida. ³⁹Ya pohdonda bon diday umbun hinadan mun'aphod an umbunan hinadan a'am'amungan ta'un Judyu onu hinadan kumpulnan a'am'amungan di tatagu. ⁴⁰Ya wa'et mundasalda ya adukkadukkayonda ta hay panigon di tatagun dida ya ay immannung nan punnomnomda mu dee mannot an pamalbalidah nadan nabaluna ta way atondan mangalah nadan wadan dida. Ta gapu i danaen at'atonda ya ahi nunhiglay ma'at i didah pidwana.

Hay Ong'ongngal Di Imbanggadnan Pihhu I Apu Dios
(*Luke 21:1-4*)

⁴¹Hidin um'umbun hi Jesus hinan way potto' di pang'amungandah pihhuh nan Templo ya tinigona nadan tatagun e nangiha"ad hi pihhu. Ya dakol hinadan kakadangyan di ong'ongngal di inha"adda. ⁴²Ya wada han nawotwot an nabaluna an imme pibo ot iha"adna han duwan hiping. ⁴³Ta inayagan Jesus nadan itudtuduwana ot alyonan diday, Pohdo' an ipa'innila i da'yu an hay ong'ongngal di indatna ya hinaen nawotwot an nabaluna. ⁴⁴Te nan inha"ad nadan kakadangyan an impabangngadda i Apu Dios ya nan hawwal di pihhuda. Mu hidiye'en nabaluna ya ammuna ahan hidiyen pihhuna mu aggena inukuhan ot idatna i Apu Dios.

Hay Nangibagaan Jesus Hinan Apa"ihan Nan Templo
(*Matthew 24:1-2; Luke 21:5-6*)

13 ¹Hidin taynan da Jesus nan Templo ya alyon nan ohah nadan itudtuduwana, Apu Jesus, tigom'en ma"aphod hantun Templo ya ta'on on hanadan batun inusalda.

²Ya inalin Jesus di, O ma"aphod ot hanat ipahdayun tigon hi ad uwani te udum hi algo ya mapa"ih ta ma"id ha ta'on hi ohah nadan batun ni'usal hi adi mapukal.

Hanadan Punligatan Di Tatagu
(*Matthew 10:17-22; 24:3-14; Luke 21:7-19*)

³Indani ya imme da Jesus hinan nabillid an nungngadan hi Olibo an ni'indommangan hinan Templo. Ya imme da Peter ya hi James ya hi

John ya hi Andrew hi awadan Jesus ta ab'abbuhdahdi ot mahmahanday ibalanan nan inalin Jesus ⁴an alyonday, On anuud di apa"ihan nan Templo? Ya nganney pangimatunan hi'on tuwen madatngan di a'atana?

⁵Ya alyon Jesus di, Halipodpodonyu ta adi ayu mabaliyan ⁶te lo'tat ya dakolday umalin mangalih dida nan Kristu mu layahda te pinhoddan baliyan di dakol an tatagu. ⁷Ot ta'on on wadaday donglonyuh munggugubat hitudan nun'ihaggon onu hinadan nun'idawwin boble ya adi ayu tumakut te mahapul an ma'at dadiye mu bokon ni' hidiyey apogpogan tun luta. ⁸Te munggugubatday udum an boble. Ya waday alyog ya bitil hi dakol an boble. Ta datuwen ma'ma'at di hipun di punligatan di tatagu an umat hi dogoh di golang hi'on tuwen miyayyam.

⁹Ya hanat halipodpodonyu nimpe te lo'tat ya wadaday ahi mangipatiliw i da'yu ta iye da'yuh nadan punhumalyaan di Judyu ya e da'yu nunhoplat hinadan a'am'amungan ta'un Judyu. Ya ahi da'yu bo inyeh awadan di patul ya gobelnador ta humalyaon da'yu an gapun ha'on. Mu ta'on on ma'at di athidi i da'yu mu ta mipa'innila i dida nadan intanuddu' i da'yu ¹⁰ta wan mihinap hi abobboble nan inat'u an iphodan di tatagu ya ahi madatngan di apogpogan tun luta. ¹¹Mu wa'et natiliw ayu ta iye da'yuh nan punhumalyaan ya adi ayu minomnoman hi'on nganney pambalyuh nadan ibagada te ukod nan Espiritun Apu Dios an mangipanomnom i da'yuh ibagayu. ¹²Ya ha boy ohah ma'at i da'yun kimmulug i ha'on ya hanadan i'ibbayuy mangipatiliw ya mangipapate i da'yu. Ya atbohdiy aton nadan a'ammod hinadan imbabaledan kimmulug i ha'on. Ya ta'on on hanadan imbabaleyua ya ngohayon da'yu ya diday mangipapaten da'yu. ¹³Ya ahiwawan da'yuh tatagu an gapuh kimmuluganyun ha'on. Mu nan tagun manginaynayun an mundinol i ha'on an ta'on on nunhiglay punligatana ya hiyay mi'tagun Apu Dios hi munnananong.

Hay E Ipaghohan Di Umipabohol Hinan Templo

(Matthew 24:15-28; Luke 21:20-24)

¹⁴Alyon bon Jesus di, Hay oha bo ya wada han nunhiglan umipabungot i Apu Dios an eda iha"ad hinan Templo ta mibilang moh nalugit nan Templo. Ot da'yun namaha ituwe ya mahapul an nomnomnomyuy iyatana. Ta hitun a'atana ya hanada'en i Judea ya bumtikdah nadan billid. ¹⁵Ya wa'et mipaddih an um'umbun ayuh nan dola ya pamaag ya innayyun buntik an ma'id ha nomnomonyun hunggop an e mangalah nadan gina'uyu. ¹⁶Ya ta'on on hanadan himmiput hinan puntanoman ya wa'et tigondah diye ya pamaag damdama ya inayundan buntik hinadan billid. ¹⁷Ta i diyen timpu ya mahmo' nadan numpumbutyug ya nadan binabain waday goggolangda. ¹⁸Ot hanat idasadasalyu ta wan adi mipaddih hinan lowang hidiyen ahayu bumtikan. ¹⁹Te hitun a'atan

datuwe ya nunhiglay punligatan di tatagu an ma'id ha nipadpaddungana hinadan nunligatan di taguh tun luta an nihipun hidin nalmuwan tun luta. Te maminghan di a'atan diyen nunhiglan punligatan. ²⁰Ot onha adi paho'dodon Apu Dios hidiyen punligatan ot ma'id ha ohah taguh mabati. Mu gapuh nan ongal an homo'nah nadan pinto'nan tataguna ya paho'dodonah diyen nunhiglan punligatan. ²¹Ya ahi wadaday mangali i da'yu hi wahtun boble ta'u nan Kristu onu dehdihi nan Kristu mu hanat adiyu aya patiyon. ²²Te dakolday umalin mangalih dida nan Kristu onu propeta. Ya abalinandan mangat hi milagro ya nadan nakaskasda'aw ta way atondan mamalbalih tatagu an ta'on on nadan pinto' Apu Dios hi tataguna. ²³Ot hanat nomnomnomonyu datuwen inali' te teen padana' an ibagan namin i da'yu ta ahi madatngan di a'atana.

Hay Ma'at Ya Ahi Mumbanggad Nan Nitulang Hitun Tatagu
(*Matthew 24:29-35; Luke 21:25-33*)

²⁴Alyon bon Jesus di, Na'at'e dadiyen punligatan ya humilong nan algo ya nan bulan. ²⁵Ya mun'a'agah nadan bittuwon ya umalinhawangdan namin nadan wah ad lagud ta ma'id ha potona. ²⁶Ta na'at'en namin dadiye ya ahiya' tigon an Nitulang Hitun Tatagu an umalih tun luta an midduma' hinan bugut. Ya i diye ya ma'attigo nan ongal an abalina' ya anabaktu'. ²⁷Ya honago' nadan anghel'u ta eda hayupon an namin nadan pinto'un tatagu' hi abobbobleh tun luta ta umalidah awada'.

²⁸Ot alyon bon Jesus di, Nan a'at nan kayiw an fig ya waday ituddunan da'yu te tigonyu'e ta manguyho' ya innilayun tuwen tumiyalgo. ²⁹Ot atbohadin tigonyu'en ma'at nadan imbagabaga' ya hidiyey panginnilaanyu an agagga moy umaliya'. ³⁰Ya pohdo' bon ipa'innila i da'yu an tinanud hi ad uwani an wadaday udum i da'yu an adida ni' mate ta inggana hi akhupanday a'atan datuwen namin. ³¹Mabalin an mapogpog hi ad lagud ya tun luta mu hanan hapit'u ya munnananong ta ingganah mipa'annung.

Hay A'at Di Pumbangngadan Jesus
(*Matthew 24:36-44*)

³²Alyon Jesus di, Ma'id ha nanginnila hi'on anuud di ahi' bo umaliyan te ammunah Aman nanginnila. Ta'on on ha'on an imbabalena ya hanadan anghel hi ad abunyan ya aggemi innila. ³³Ta hiya nan mahapul an halipodpodonyu ta nanongnan mundadaan ayu te aggeyu innila nimpe di ahi' umaliyan. ³⁴Te umata' hinan mumba'at an iyukodnan namin hinan baalna nadan matamuwan hi balena ya pinadananah nan mungguwalya ta ihamadnan mungguwalya ta adina palpaliwan an malmallo'. ³⁵Ot hiyah tuwe nan alyo' i da'yu an mahapul an umat ayu i diyen mungguwalya ta mundadaan ayuh umaliya' te ma'id ha mapto' ya alinah mipotto' hinan mun'ahdom onu hinan tongan di labi onu

hinan muntalanu onu hinan mun'awi'it. ³⁶Te adiyu'e atonhidi ya alinah palpaliwanyu ya nahanawwanga' an malmallo' ayu. ³⁷Ya bokon da'yu ya ammunay pangalya' ituwe te hi an namin di tatagu ta wan mundadaan ayun namin hi umaliya'.

Hay Nunhahapitandah Atondan Muntiliw I Jesus

(Matthew 26:1-5; Luke 22:1-2; John 11:45-54)

14 ¹Hidin duway algo ya madatngan nan ngilin di panganan nadan Judyu hinan tinapay an agge nadduman hi yist an hidiyey punnomnomnoman ta'uh nihwangan handidan a'ammot ta'uh ateh ad Egypt ya hinahapit nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh nan uldin ta'un Judyu di atondan e muntiliw i Jesus ta adi innilaon nadan tatagu ya pinateda. ²Ta hay hinahapitda ya alyonday, Adi ta'u ipaddih hinadan mangilin an algo di puntiliwan ta'u i hiya te alinah innilaon nadan tatagu ya bumungotda ya mi'pateda.

Hay Nangihitnan Nan Babai Hinan Lana An Nard Hi Ulun Jesus

(Matthew 26:6-13; John 12:1-11)

³Hidin wada da Jesus hi ad Betani hi balen nan na'gullidan ni' an hi Simon an mangmangnganda ya hinunggop han babai an inodnana han ma'killat an butilya an nattuwan hi na'angnginan lana an nard an mapmaphod di hunghungna. Ot bukatana ot ihiitnah ulun Jesus. ⁴Ya himmihiwo nadan udum an wahdi te alyonday, Ayayyukah diyen lana an pamaag ihya ya inatnahdi. ⁵Onha igatang hidiye ot ongal di bayadna ot waot ha midat hinadan nun'awotwot. Te hay balolna ya mabo'lah nan hintawon.

Ot pun'ihingalda.

⁶Mu alyon Jesus i diday, Tanganunyu aton hinay pangaliyun hiya? Undan aggeyu innila an maphod hituwen inatna? ⁷Hanada'en nun'awotwot an pangdatanyuh iboddangyu ya nanongnan wadawadada i da'yu ot mabalin an kumpulnay algoh bumoddanganyun dida. Mu ha'on'e ya adi minaynayun di id'idduma' i da'yu. ⁸Ya manu'eh inhiitnah tuwe ya hituwe han abalinanan aton ta idadaanay adol'uh e' ilubu'an. ⁹Ot ibaga' i da'yu an hinan e itudtuduhan nan inat'u an iphodanyun tatagu hi abobboble ya mi'bong'al hituwen inat tuwen babai ta panginomnomnoman i hiya.

Hay Nunhahapitan Da Judas Hi Atondan Muntiliw I Jesus

(Matthew 26:14-16; Luke 22:3-6)

¹⁰Hi Judas Iskariot an ohah nadan Apostoles ya immeh awadan nadan nabaktun padi ot hahapitunday atondan e muntiliw i Jesus. ¹¹Ya immamlong dadiyen nabaktun padi an alyonday, Ta'omman ya indattan da'ah pihhu.

Ta nihipun i diye ya bobota'on Judas di ena pangipatiliwan i Jesus.

Hay E Nangidadaan Nadan Duwan Itudtuduwan Jesus Hi Pangananda
(Matthew 26:17-19; Luke 22:7-13)

¹²Hidin nadatngan nan mamangulun algon nan ngilin di pangananmin Judyu hinan tinapay an agge nadduman hi yist i diyen panginonganmih nan imbabalen di kalnero an punnomnomnomanmih nihwangan handidan a'ammodmih ateh ad Egypt ya alyon nadan itudtuduwan Jesus i hiyay, On idanay emi pangidadaan hinan anon ta'uh ad uwanin ngilin? ¹³Ot ituda' Jesus di duwa i didan alyonay, Ume ayu ot dumatong ayuh nan boble ya wada han lala'in damuwonyu an pinahona han buwod ya nitnud ayun hiyah nan balen hunggopana. ¹⁴Ya alyonyuh nan ud bale di, Hinnag da'mih nan muntudtudu ta ituddum anu nan kuwartun di mangiliyu ta hidiy emi panganan hi ad uwanin ngilin. ¹⁵Ot ipangulu da'yuh nan ongal an kuwartuh nan mi'adwan gladu ta hidiy eyu pangidadaan ot wahdin namin nadan mahapul ta'u.

¹⁶Ta imme dadiyen duwan intuda' Jesus ya immannung nan inalinan dida ot idadaanda nadan makan i diyen ngilin.

Hay Nangibagaan Jesus Hinan Mangipatiliw I Hiya
(Matthew 26:20-25; Luke 22:21-23; John 13:21-26)

¹⁷I diyen mun'ahdom ya dimmatong da Jesus hinadan Apostoles i diyen bale ot manganda. ¹⁸Mu hidin mangmangganda ya alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an hay ahi mangipatiliw i ha'on ya oha i da'yu. ¹⁹Ya way ohah nadan itudtuduwana on minomnoman ta way ohaon alyonay, On ha'on di mangipatiliw i he'a?

²⁰Ot alyona boy, I da'yun Apostoles ya hanan mi'tamol i ha'on hi ad uwani hinan tinapaynah nan malukung ya hiyay mangipatiliw i ha'on. ²¹Ha'on an Nitulang Hitun Tatagu ya nibaga tuwalin patayona'. Mu mahmo' nan tagun mangipatiliw i ha'on. Udu'dulnaot eh'ay agge niyayyam.

Hay Nanganandah Nan Tinapay Ya Hay Nanginumandah
Nan Bayah An Indawat Jesus
(Matthew 26:26-30; Luke 22:14-20; 1 Kulintu 11:23-26)

²²Ta i diyen mangmangganda ya inalnan Jesus nan tinapay ot munhana i Apu Dios ot upi'upingona ot ipiyappongna nadan itudtuduwana ot alyonay, Anonyuh naen tinapay te hiyah naey adol'u.

²³Ot alana bo nan basu an nattuwan hi bayah ot mundasal ot idatnah nadan itudtuduwana ta nabinbinoltandan imminum an namin.

²⁴Ot alyonay, Hinaen ininumyu ya hiyah naey dala' an panginnilaan an wada han balun imbagan Apu Dios hi atona i da'yun tatagu. ²⁵Ya ibaga' i da'yu an ad uwani mo ya ammunay pi'yinuma' i da'yu ta ingganah on

madatngan nan pi'iddumanyuh nan pun'ap'apuwana Ama ya ahiya' mohpe mi'yinum bon da'yuh nan nat'on an bayah.

²⁶Ta on nabhugda ot ikantaday pundayawdan Apu Dios ot ahida umeh nan nabillid an nungngadan hi Olibo.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Pangiha"utan Peter I Hiya
(*Matthew 26:31-35; Luke 22:31-34; John 13:36-38*)

²⁷Alyon Jesus i diday, Ad uwanin mahdom ya mahihi"an ta'u ta taynana' te hay impitudo' Apu Dios hidin nadne ya alyonay, Ipapate' nan mumpastol ta hanada'en kalnerona ya mahihi"anda.ⁱ

²⁸Ot alyon bon Jesus di, Ta athidin ipapateya' mu hitun amahuwa' ya mamanguluwa' an umeh ad Galilee ta ahi ayu mitnud hidi.

²⁹Ya alyon Peter di, Ta'on hi alinah taynan da'ah tudan ibba' mu adi mabalin hi taynan da'an ha'on.

³⁰Ya alyon bon Jesus di, Ibagi' i he'a an adi pumidwan tumalanuh ad uwanin mahdom ya mumpitlun iha"uta' i he'a an alyom hi aggeya' innila.

³¹Mu alyon Peter di, Adi mahan mabalin hi iha"ut da'a te ta'on on mi'yateya' i he'a.

Ya an namin nadan itudtuduwan Jesus ya athidi damdamay inalida.

³²Ot makak da Jesus ta umedah ad Getsemani.

Hay Nundasalan Jesus
(*Matthew 26:36-46; Luke 22:39-46*)

Hidin dimmatongdah ad Getsemani ya alyon Jesus hinadan itudtuduwanay, Umbun ayu ni' hitu ta eya' mundasal. ³³Ot i'uyugna da Peter i James ya hi John ta bimmata"anda. Ya nihipun i diyey numanomnomana an gapuh nan ma'at i hiya. ³⁴Ot alyonan diday, Nunhigla tayyan mahkit di punnomnom'u an aya' mate. Ot hanat umohnong ayu bahan ta mi'tukal ayun ha'on. ³⁵Ot e mibata"an hi Jesus ot e mundu'un an inda"omnay angahnah nan luta ot mundasal ta mabalin'e ya adi ma'at hidiyen nunhiglan ena holtapon. ³⁶Ta alyona di, Ama, ma'id ha adim abalanan. Ot daan mo bahan ta adim iyabulut hituwen e' holtapon? Mu bokon hanan pohdo' di ma'at te nan pohdom.

³⁷Indani ot ibangngadnah nan awadan nadan tulun itudtuduwana ya tinigonan nalo'da ot alyonan Peter di, Simon, bumangon'a. Undan ahan adi mabalin hi mi'tukal ayun ha'on i ha ohay olas ni'mo. ³⁸Mahapul an itpolyun adi malo' ta mundasal ayu ta wan adi ayu mabaliyan. Innila' an pinhodyun mi'tukal mu ningamut neen hay inlo'yuy miploh.

³⁹Ot mumbangngad boh Jesus ot hana bon indasalnah hopapnaya indasalna. ⁴⁰Ot ibangngadna boh awadan nadan tulun itudtuduwana ya

ⁱ 14:27 Sekariah 13:7

hiyah diyen nalo'da te adida ahan pa'itpol hi inlo'da. Ta binangona dida ot dindinnonganda te aggeda innilay ibagada.

⁴¹Ot ume bo Jesus an e mundasal. Ta hidi bon nibangngad ya nalo'da bo ot alyonay, Ngalingalam ha inlo'yu. Bumangon ayu te nadatngan moy puntiliwan nadan nun'abahulan an tatagu i ha'on an Nitulang Hitun Tatagu ⁴²te tuweda tayyan impangulun nan nangitudduh tun awada'. Ot ma'ayu ta eta'u damuwon dida.

Hay Nuntiliwanda I Jesus

(Matthew 26:47-56; Luke 22:47-53; John 18:1-14)

⁴³Aggena impadappuh nan pun'ibagana ya himmawwangngot hi Judas an ohah nadan Apostoles an in'uyugnay dakol an tatagu an numpangdon hi ispada ya pang'ul te diday hinnag nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldinmin Judyu ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu an muntiliw i Jesus. ⁴⁴Ya imbagan tuwalin Judas hinadan in'uyugnan alyonay, Tigonyu ta nan tagun e' awalon ya hiyay tiliwonyu ya inhamadyun ginuwalyaan.

⁴⁵Ya innayun Judas an immeh awadan Jesus ot alyonan hiyay, Immali ami Apu Jesus.

Ot inayunan awalon hi Jesus. ⁴⁶Ot madhuda nadan nun'ibban Judas ot tiliwondah Jesus. ⁴⁷Mu hanan ohah nadan ibban Jesus ya hinuknutnay ispadana ot palangonay ingan nan ohan himbut nan nabaktun padi ta na'aan. ⁴⁸Ya alyon Jesus hinadan nuntiliw i hiya di, Una'dan na'ababhulan ta gahin hi mun'ispada ayu ya numpangdon ayuh pang'ul an umalin muntiliw i ha'on? ⁴⁹Tanganu on ad uwani ta ahiya' tiliwon an aggeya' tiniliw hidin timmanudduwa' hinan Templo an abigabigat on waa' hidi? Mu ta'on ta ma'at hituwe ta mipa'annung nan hapit Apu Dios.

⁵⁰Ta gapu i diyen na'at ya binumtik nadan itudtuduwana. ⁵¹Ta onda inikak hi Jesus ya himmawwang han lala'in aggena hinangut di lubungna ta pamaag ya ammunay ulohnah inhophopnah adolna ot mitmitnud hinadan mangiye i Jesus. Ta edaot eh'a pi'tiliw ⁵²mu agge natiliw te nan uloh di nalapanu' ta innayunan binumtik.

Hay Nummahmahandah Bahul Jesus

(Matthew 26:57-68; Luke 22:63-65; John 18:13-14,19-24)

⁵³Hidin inyedah Jesus hi balen nan nabaktun padi ya dedahdi nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldinmin Judyu ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu.

⁵⁴Mu hi Peter ya niyunu'unud hinan nangiyayanda i Jesus mu nibata"an ta ingganaot midatong hinan lita"angan nan balen nan nabaktun padi ot mi'yan'anniduh nadan guwalya. ⁵⁵Ya nadan nabaktun padi ya an namin nadan ap'apun di Judyu ya inhamaddan

nummahmah hinadan tatagu hi mabalin an ipabahuldan Jesus ta waha pangigadulandan mangipapaten hiya. ⁵⁶Ta dakolday nangipatnan mangigaba hi ipabahuldan hiya mu adi mun'u'unnudan nadan ibagada te on tuwali layahda. ⁵⁷Ta lo'tat ya alyon nadan ma'layyah di, ⁵⁸Dingngolmin inalinay pa'ihona anu nan iniphod di tatagun Templo ta maluh di tuluy algo ya iphodna mu bokon hay taguy mangiphod. ⁵⁹Mu ta'on on dida ya adi mun'u'unnudan di ibagada. ⁶⁰Ya natanna'dog nan nabaktun padi ot alyonan Jesus di, Tanganunmu adi tobalon nadan ibagadan he'a? On immannung dadiyen imbagada? ⁶¹Mu namaag Jesus di dindinong. Ta alyon bon nan nabaktun padi di, Ibagam hi'on immannung an he'a nan Kristu an Imbabalen Apu Dios?

⁶²Ya alyon Jesus di, O immannung hinaen inalim te ha'on an Nitulang Hitun Tatagu ya adi madne ya tigonyu an ha'on di ongal di abalinana te umbuna' hi way winawwan Apu Dios. Ya ahiya' bo tigon hitun pumbangngada' an midduma' hinan bugut.

⁶³Ta on dingngol nan nabaktun padih diye ya punhethetnay lubungna an gapuh bungotna te hay nangalyan Jesus di hiya nan Kristu. Ot alyonah nadan tatagu di, Teen nunhindodongolan ta'u nan inalina. Ot undan nganne boy ohah hapulon ta'u an hiya nee ot ibaganay bahulna. ⁶⁴Ya dingngol ta'u mahan nan layah an imbagana te alyonay hiya nan Imbabalen Apu Dios. Ot nganney pohdonyuh ma'at?

Ya inalin nadan tatagu di, Immannung neen numbahul ot ipapateyuot. ⁶⁵Ot puntukpaan nadan udum hi Jesus. Ot upuponday matana on nunhinhuhuntukanda on inaliday, Agam ya tuwali ta ngadanom nadan nanuntuk i he'a. Ot ipaboltanda hinadan guwalya ot punhinhuhuntukanda.

Hay Nangiha"utan Peter Hinan Niddumanan Jesus
(*Matthew 26:69-75; Luke 22:54-62; John 18:15-18,25-27*)

⁶⁶Hi Peter ya nanongnan wahdin mi'yan'anniduh nan way lita"angan ya immehdi nan ohan babain tagalan nan nabaktun padi ⁶⁷ya immatunanah Peter ot alyonay, Ot ten he'ay ohah nadan ibban Jesus an i Nasaret.

⁶⁸Ya inalin Peter di, Towan, te agge' innilah naen tagun al'alyom. Ot inayun Peter an umeh nan way hawwangan hidih nan lita"angan.

⁶⁹Mu tinigon bon diyen tagalah Peter ot alyonah nadan tatagu di, Hiyah tuwe ayay ohah nadan nun'ibba'ibban Jesus.

⁷⁰Mu inha"ut bon Peter. Ya alyon nadan udum di, Adim iha"ut te immannung an he'ay ohah nadan ibban Jesus te mimatunan damdama an i Galilee'a.

⁷¹Mu alyon bon Peter di, Isapata' an ta'on ona' dusaon i Apu Dios hi'ona' munlayah te agge' attog innilah naen tagun ibagbagayu. ⁷²Ya

hiyah indappuhnah diyen imbagana ya pimmidwan timmalanu. Ya ninomnomna din inalin Jesus an alyonay, Pumidwan tumalanu ya mumpitluy pangibagam hi aggeya' in'innila. Ya nunhiglay luwanah hakit di nomnomna i diyen inatna.

Hay Nunhumalyaan Pilatu I Jesus

(*Matthew 27:1-2,11-14; Luke 23:1-5; John 18:28-38*)

15 ¹On hiyah mun'awiwi"it i diyen nabiggat ya na'amung nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldinmin Judyu ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ta hahapitonda an mangipapate i Jesus. Ta pinawwidda ot iyeda i Pilatu. ²Ya inalin Pilatu i hiyay, Aa, on he"a nan Patul di Judyu?

Ya alyon Jesus di, Immannung hinaen inalin.

³Ya dakol di impabahul nadan nabaktun padi i Jesus. ⁴Ta alyon mo bon Pilatu di, Tanganunmu adi tobalon nadan ipabahuldan he"a?

⁵Mu namaag Jesus di dindinong ta masda'aw hi Pilatu.

Hay Na'innilaan Di Atayan Jesus

(*Matthew 27:15-26; Luke 23:13-25; John 18:39-19:16*)

⁶Hay impa'inghan nan gobelnador an aton hi atawotawon ya nadatngan'e nan punnomnomnomanmin Judyu hi nihwangan handidan a'ammodmih ateh ad Egypt on impilubusnay ohah nadan nibalud an miyunnudan hi pohdon nadan tatagun ilubus. ⁷Ya wada han hi Barabas an nibalud te pimmate ya hiyay ohah nadan mi'buhul hinan gubilnuda. ⁸Ta hidin na'amung nadan tatagu ot ibagadan Pilatu ta ipilubusnay ohah nadan nibalud. ⁹Ot alyon Pilatu di, On pohdonyu ta ilubus'u nan ma'alih patulyu an Judyu?

¹⁰Manu'eh inalin Pilatuh diye ya innilanan gapuh amoh di nangipatiliwan nadan nabaktun padi i Jesus. ¹¹Mu inhaphapitan nadan nabaktun padi nadan tatagu ta ibagada an bokon hi Jesus di milubus ta hi Barabas. ¹²Ot alyon Pilatu di, At'ehna ya nganne moy ato' i Jesus an ma'alih Patulyu an Judyu?

¹³Ya pun'itkukdan alyonday, Ipipata'muh nan krus.

¹⁴Mu alyon bon Pilatu di, Undan wa eh'a ha inatnah adi maphod?

Mu inyal'aladaot an ahitutukuk an alyonday, Ipipata'muh nan krus.

¹⁵Ot inyunnud mon Pilatu hinan pohdon nadan tatagun ma'at ta impilubusnah Barabas. Ot hi Jesus di ipahoplatna ot ahina iyukod hinadan tindalu ta diday e mangipata' hinan krus.

Hay Nunlaylayahhan Nadan Tindalu I Jesus

(*Matthew 27:27-31; John 19:1-7*)

¹⁶Ya nitnud nadan tindalun nan gobelnador i Jesus hinan way lita"angan nan balen nan gobelnador ot ma'amungdahdin namin hinadan

ibbadan tindalu. ¹⁷Ot aanonda nan lubung Jesus ot punlubungonda i han mumbolah^j an ay lubung di patul ot tuligonggongonda han inapiddan pagat ot ipipongotdan hiya. ¹⁸On linayalayahanda an alyonday, Madayaw peman tun patul di Judyu. ¹⁹On hinuplitday uluna on nuntukpaan di udum on nundu^{un} di udum hi hinanggabna.

²⁰Ta onda ina^{inathidi} ot ahida aanon hidiyen impilubungdan hiya ot ihukkatda nan lubungna tuwali. Ot iyedah nan eda pangipata^{an} i hiya hinan krus.

Hay Nipata'an Jesus Hinan Krus

(Matthew 27:32-44; Luke 23:26-43; John 19:17-27)

²¹Hidin wadadah nan awon ya himmawang hi Simon an i Sayrin an hiyah umanamut. Hiya nan hi aman da Alexander ya hi Rupus. Ot ipapilitdan ipapahon i hiya nan krus an ipata^{an} Jesus. ²²Ta onda dimmatong hi ad Golgota an hay ibalinana ya Ba'ag Di Ulu. ²³Ot iyeda i Jesus han bayah an nadduman hi mumpait ot alyonday inumona mu adina pohdon.

²⁴Ta impata^{dah} Jesus hinan krus ot ibunutday mangalah nan lubungna. ²⁵Ya i diyen nangipata^{andan} hiya ya na^{aggawa}. ²⁶Ya wada han intudo^{da} i han tabla an hidiye nan ipabahuldan hiya an alyonahdiy, Hiyah tuwe nan Patul di Judyu.

Ot ipata^{dah} nan krus hidih nan way baktun di uluna. ²⁷Ya wadada han duwan bimmahul an impipata^{da} an numbinahhelonda i Jesus. ²⁸Ta nipa^{annung} din impitudo['] Apu Dios an alyonay, Hiya ya ibilangdah na^{ababhulan}.

²⁹Ya hanada^{en} mala^{uh} hinan nipata^{an} da Jesus ya munwigwigiwigda on dinildilahda an alyonday, Daan bohna nan alyom hi pa^{ihom} nan Templo ya mala^{uh} di tuluy algo ya iniphodmu. ³⁰Agam mohpe ta ihwangmuy adolmu ta umaan^a i naen krus.

³¹Ya ta^{on} on nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldinmin Judyu ya ilanaylayahanda an alyonday, Tanganu nin mohpeh ona adi taguwon di adolna yaden nada^{en} udum ya tinaguna? ³²Onha nin mala^{ah} hi ad uwani hinan nipata^{ana} ot mabalin an patiyon ta^{un} hiya nan Kristu an patul ta^{un} Judyu.

Ya ta^{on} on hanadan ibbanan nipata['] ya na^{na'yatdan} manildilah i hiya.

Hay Natayan Jesus

(Matthew 27:45-56; Luke 23:44-49; John 19:28-30)

³³Hidin tongan di algo ya himmilong an namin tun luta hi tuluy olas. ³⁴Ta hidin alas tres ya tinumkuk hi Jesus an alyonay, Eloy, Eloy,

^j 15:17 Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

lama sabachthani. Hay ibalanan nan inalina ya, Apu Dios, tanganuna' ingnganuy i he"a?

³⁵Ta hanada'en tatagun tumtumma'dog hinan bata"ana ya dingngolda nan inalina ta alyonday, Umman nin hi Elijah nan pun'ayagana.

³⁶Ot umey oha i dida ot e mangala i han ay kapoh ot itamolnah nan limmanun bayah ot ituddiwna i han bilau ot ena ipatiptip i Jesus ot alyonay, Tigon ta'un di anu on umali nan inayaganan hi Elijah an mamoddang i hiya.

³⁷Indani ya tinumkuk ot inayunan ma'unguh. ³⁸Ya i diyen natayan Jesus ya hana'en abillog an nikultinah nan Templo ya nidihhan an nahethet ta nunduwa an nihipun hi uhhuna ot dumayyu. ³⁹Ya hana'en opisyal di tindalu an wahdih nan way akuyung nan nipata'an Jesus ya tinigonay a'at di natayana. Ta hiya nan alyonay, Immannung an hiyah tuwe nan Imbabalen Apu Dios.

⁴⁰Ya wadada nadan binabain wahnna bata"ana an nanigo i diyen na'at an hi Mary Magdalene ya hi Salome ya hi Mary an hi inan da Joses ya nan ung'unga mu hiya an hi James. ⁴¹Datuwe nadan binabain bimmanoddang i Jesus ya nitnunitnud i hiyah nalpuwanah ad Galilee. Ya wadaday udum an binabain nalpuh ad Jerusalem.

Hay Nilubu'an Jesus

(Matthew 27:57-61; Luke 23:50-56; John 19:38-42)

⁴²Hidin mun'ahdom i diyen algon pundadaanamin Judyu hinadan usalonmi i diyen mabiggat an Habadun tungo ⁴³ya wada han hi Joseph an i Arimatea an ohan ap'apumin Judyu an pohpohdonmi an hiyay ohan manmannod hinan pun'ap'apuwan Apu Dios an intulidna ot umeh balen Pilatu ot ena ibaga ta iyabulutna ta ena ilubu' nan adol Jesus. ⁴⁴Ya nano'ol hi Pilatu te aggena innila an na'ibagan nateh Jesus ot pa'ayagna nan opisyal di tindalu ot mahmahana hi'on immannung an nateh Jesus. ⁴⁵Ya alyon diyen opisyal di, O immannung pema an nate. Ot alyon mon Pilatu i Joseph di, Ta'omman ya ekat em ilubu'. ⁴⁶Ot ma'anneh Joseph ot e gumattang i han balu an linen ot ena la'ahon nan adol Jesus ot libbutana i diyen linen ot ena ilubu' hinan naka"utan hinan doplah ot tungabona i han ongal an batu. ⁴⁷Yaden dedahdi da Mary Magdalene ya hi inan Joses an hi Mary ta tinigoda nan nilubu'an Jesus.

Hay Timmaguwan Jesus

(Matthew 28:1-10; Luke 24:1-12; John 20:1-10)

16 ¹Hidin nala"uh nan Habadun tungo ot e gumattang da Mary Magdalene ya hi Mary an hi inan da James i Salome hi lana ta edaot punlanah hinan nilubu' an adol Jesus. ²Ta on hiyah mun'awiwi"it i diyen namangulun algon diyen duminggu ot makakdan umeh nan way

nilubu'an Jesus. ³Ta humanaphappitandan mangmangnge an alyonday, Nganne nin anuy eta pangipa'anaan hinan tungab nan lubu'? ⁴Mu hidin dimmatongda ya tinigoda an na'aan nan ongal an batu an nitungab hinan lubu'an. ⁵Ta namaag mo ot hunggopda ya nangitiganda han lala'in um'umbun hi nangappit hi winawwanda an nunlubung i han ma'apullaw an munggayyadan. Ya nangintattakutda ⁶mu alyon diyen lala'i di, Adi ayu tumakut te innila' an nan nipata' an hi Jesus an i Nasaret di pinhodyun tigon mu ma'id mohtu te namahuwan ot tigonyu tee tun nipalo'ana. ⁷Ume ayuot eh'a ta eyu ibaga i Peter ya hinadan udum an intudtuduwana ta mitnuddah ad Galilee te hiyah diye tuwaliy inalina.

⁸Ta onda limmah'un hinan lubu'an ya nunhiglan munggayayonggongdah takutda ta muntinnagtagdan mange. Ya gapuh takutda ya ma'id ha himmapitandah nadan dinamuda.

Hay Numpatigan Jesus I Mary Magdalene

(Luke 24:13-35)

⁹Hidin namahuwan hi Jesus i diyen nawi'it di Duminggu ya hay namangulun numpatigana ya hi Mary Magdalene an hiya din nahi'pan ni' hi pituy didimunyu mu lina'ah Jesus. ¹⁰Ot e ibagan Mary hinadan umukayungan an itudtuduwan Jesus hidiyen tinigona ¹¹mu adida patiyon.

Hay Numpatigan Jesus Hinan Duwan Intudtuduwana

(Luke 24:13-35; Nan Na'na'at 28:1-6)

¹²Indani ya wadada nan duwan intudtuduwan Jesus an idaldallandan umeh nan pangayanda ya numpatigoh Jesus i dida mu nalumman di tigona. ¹³Ta onda immatunan ot ibangngaddah awadan nadan ibbada ot uhuhondah diyen na'at mu adida damdama patiyon.

Hay Numpatigan Jesus Hinadan Apostolesna

(Matthew 28:16-20; Luke 24:36-49; John 20:26-29; Nan Na'na'at 1:6-8)

¹⁴Indani ya numpatigo mahan moh Jesus hinadan himpulut ohan (11) Apostoles i han pangananda ot ihingalna didah aggeda namatiyan hinan imbagan nadan ibbada an hiya ya namahuwan. ¹⁵Ot ahina alyon di, Ume ayuh abobboble ta eyu ipa'innilah atagutagu nan inat'u an iphodan di tatagu. ¹⁶Ta hanada'en mangun'unud i ha'on ya mumpabonyagda ta diday mi'tagu i Apu Dios hi munnananong. Mu nan adi mangun'unud i ha'on ya diday nangalyan Apu Dios hi minaynayun di bahulda ta hiya nan mipiyedah nan awadan di munnananong an punligatan. ¹⁷Ya hay pangimatunan hinan immannung an mangun'unud i ha'on ya nan abalinandan munla'ah hi nih'op an gapuh pangidinlandah nan abalina'. Ya atbohadin ta'on on nadan aggeda innilan hapit di udum ya mabalin

an ihapitda. ¹⁸Ya ta'on on nan ulog an kumalat ya umayupdan dida. Ya ta'on on alinah aggeda inatta ya imminumdah kodot ya adida mate. Ya mabalin an iha'moday ta'ledah nadan mundogoh ya mipaphodda.

Hay Numbangngadan Jesus Hi Ad Abunyan

(Luke 24:50-53; Nan Na'na'at 1:9-11)

¹⁹Hidin nagibbuh an ni'hapit hi Jesus hinadan itudtuduwana ot mipatuluh ad abunyan ot e umbun hi way winawwan Apu Dios ta middum i hiyan mun'ap'apu. ²⁰Ya hanada'en itudtuduwana ya immedah abobboble ot eda muntudtuduh hapit Apu Dios. Ya hi Jesus di namoddang i dida ta hiya nan waday abalinandan mangat hi milagro ta dadiyey pamatiyan nadan tatagu an immannung nan itudduda.